Ціна: 40 центів.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАНИЙ МІСЯЧНИК

РІК XIV ЛЮТИЙ — 1963 — FEBRUARY Ч. 157

diasporiana.org.ua

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Сом М. — Українській народній пісні 1
Тендюк Л. — Місячна соната 1
Харчук Б. — Спрага 1
Аркас М. — Наш степ 2
Домазар С. — Цілковита фонетизація непрактична 7
Ромен П. — Енеїда нашого часу 9
Чапленко В. — Перекручена історія української літературної мови 11
Піддубний Ів. — Новий етап російського імперіялізму 16
Волиняк П. — Не все те золото, що блищить 20
Степ П. — Нещадний змаг 24
Некрологи. Листування. Інформації.

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

Зима в Карпатах. Фотоетюд Г. Угриновича. («Україна», ч. 1, 1962. Київ).

Сердечно дякую всім, хто прислав різдвяні привітання. Прошу вибачити, що не відповів усім особисто — не спромігся, хоч і дуже того хотів. Треба було вибирати: або відповідати всім на листи, або розіслати січневе число перед Різдвом. Я вирішив дати перевагу не листуванню, а розсилці журналу. Так і лишилась ціла купа різдвяних карток невикористаними. Може наступного року вдасться їх вчасно використати.

Найщиріше дякую всім за гарні, теплі привітання і прошу не гніватись, що я через перевантаження не завжди встигаю дотримати норми доброї поведінки.

П. Волиняк

"НОВІ ДНІ"

Універсальний ілюстрований місячник.
Видає в-во "Нові Дні", редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: $ 3.50, піврічна $ 2.00
США — річна: $ 4.00, — піврічна: $ 2.50 амер.
Зміна адреси: 10 центів (можна канадійськими поштовими марками, чи амер. грішми)
Замовлення і гроші слати на адресу:

NOWI DNI
187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:
A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London, W. 11, England
Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Австралії:
S. Krywolap, Box 1586 M, G. P. O. Adelaide. South Australia
Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

Передплата: річна 25 пезів, піврічна 15 пезів
NOWI DNI, a Ukrainian Monthly.
Editor: Petro Wolyniak.
Address:
187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Кривопал Сергій, Аделаіда, Австралія 3
Бондар Тимофій, Чікаго, США 2
Буштрук Є., Торонто, Канада 2
Грушецький Д., Чікаго, США 2
Срібна П., Аделаіда, Австралія 1
Ширей Ганна, Ріґо Парк, США, 1
Лац Віктор, Кливленд, США 1
Янюк Петро, Кінґстон, Канада 1
Королишин А., Детройт, США 1
Татарко П., Рочестер, США 1
Літвішко І., Санта Роза, США 1
Гаврюшенко С., Ірвінґтон, США 1
Рябокінь Галина, Ст. Паул, США 1
Федосенко С., Торонто, Канада 1
Гречко Зоя, Торонто, Канада 1
Нітефор-Тимошенко І., Пало Альто, США 1
Кошиць Тетяна, Вінніпеґ, Канада 1
Юриняк А., Лос Анджелес, США 1
Шульга Антоніна, В. Роксбури, США 1
Дем'яненко С., Торонто, Канада 1

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

Скубій Гр., Тулли, Австралія 10 шіл.
Батуринський Г., Кабраматта, Австралія 10 шіл.
Повстенко О., Вашінґтон, США 10.00
Пані Н. Н., США 10.00
Кузьмич Галина, Кабраматта, Австралія 8.50
Одарченко Петро, Вашінґтон, США 8.00
Кириленко Ігор, Вгірінґ, США 8.00
Бондаренко Євген, Форт Вейн, США 6.00
Розгін Євгенія, Централія, США 5.00
Бондар Тимофій, Чікаго, США 5.00
Зорич Богдан, Торонто, Канада 3.20
Гладій Тетяна, Торонто, Канада 3.00
Скоп Ол., Ля Месса, США 3.00
Григоренко В., Нью-Брунсвік, США 3.00
Мелащенко П., Торонто, Канада 3.00
Шульга Антоніна, Роксбури, США 2.00
Павленко В., Бруклин, США 2.00
Мілянський С., Нью-Гейвен, США 2.00
Самойлова М., Бруклин, США 2.00
Фурса С., Детройт, США 2.00
Хархаліс М., Торонто, Канада 2.00
Дрегер А., Прінц Джордж, Канада 2.00
Пауш Петро, Едмонтон, Канада 2.00
Симиренко О., Рено, США 2.00
Пономаренко В., Кливленд, США 2.00
Бремер О., Торонто, Канада 2.00
Козій Ніна, Торонто, Канада 2.00
Білодід Анатолій, Чікаго, США 2.00
Тополюк Ганна, Міннеаполіс, США 2.00
Казанівський В., Вінніпеґ, Канада 2.00
Микитинський І., Торонто, Канада 1.50
Дем'яненко С., Торонто, Канада 1.50
Лека М., Торонто, Канада 1.50
Гуртовенко Й., Торонто, Канада 1.50
Мулевич Л., Торонто, Канада 1.50
о. митр. прот. П. Самець, Торонто, Канада 1.50
Максимлюк А., Торонто, Канада 1.50
Романик Дмитро, Торонто, Канада 1.50
Головко Юрій, Торонто, Канада 1.50

Authorized as Second Class Mail by the Post Office Department Ottawa and for payment of postage in cash.

KIEV PRINTERS LTD., 686 Richmond St. W., Toronto, Ont.

Микола СОМ

Українській народній пісні

Ти вся в мені — від сонечка до грому,
Від крику "ой" до ніжного "люблю".
До тебе я вертаюсь, як додому,
Коли забуду щось чи загублю.

Живи в мені! Ти спів святий Тараса,
Ти Гонти клич, Нечаєві мечі.
Пройдешніх днів, прийдешніх днів окраса,
Живи в мені при світлі і свічі.

На тихі зорі і на ясні води
Виводь мене, учителько моя.
Твій кожний заспів — заклик до свободи,
А кожний приспів — серце солов'я.

Ти дівчина. Любавка чорноброва.
Твоя коса до пояса звиса.
Непродана, некуплена обнова.
Мій сміх і гріх. Сльоза моя. Краса.

Не все живе, що хоче жити вічно,
Вмирає те, що славить небуття.
А ти живеш! Бунтуєш час космічний,
І я тобою міряю життя.

Зійшлись в тобі історії шалені,
Земля і світ сьогодні і колись,
Як дві тополі — подруги зелені,
Що вже ніяк не зможуть розійтись.

Люблю тебе. І нас не роз'єднати.
Ношу тебе, як учень "Букваря"...
Ну де ще так зоріє слово — Мати,
І де ще так оспівана зоря?!

("Літературна Україна", 1. І. 63, Київ.)

Леонід ТЕНДЮК

МІСЯЧНА СОНАТА

Ах, пісне, пісне, що ти робиш зі мною!..

Вітер несподівано розірвав хмари — і в просвіті між ними засиніло вечорове погоже небо. Перші зорі, тихі, вишневі зорі закохано глянули на землю.

Березовий гай, де стояв будинок старого вчителя, потонув у повені місячного сяйва. На травах заіскрилася рання роса.

Припільне вікно терем-теремка своїми синьоокими шибами виходило у глухий куток гаю. Колись, малим, бігав під це вікно і я, розбійницьким свистом викликаючи на "любовне" побачення дочку свого вчителя.

Ми залазили з нею в гущавину і я, назбиравши блакитних пролісків, заплітав їх у русяві косички своєї "нареченої". Ну, а вона — як і належить нареченій відважного вождя червоношкірих — підносила мені дерев'яний томагавк і нагороджувала свого володаря жагучим і ласкавим поглядом.

Днів не стримати — як не стримати на кленовім мості буйногривих коней... Ми виросли. І я покохав її. Я цілував кожну її родимку, пестив кожен її погляд. І вищим торжеством нашого кохання була бетговенська "Місячна соната". Соната, яку вона виконувала для мене...

Через багато літ я знову тут. У знайомому мені гаю я хочу віднайти забуту стежину. Та її — немає. Тепер на тому місці біліють стрункі берізки. Але чому здригнувся я? Чому схвильовано забилося серце?..

Крізь плетиво беріз на мене глянуло те саме вікно. Та сама безсмертна музика лилася у солов'їний гай. Та сама наречена сиділа за фортепіяном. А тільки була вона набагато молодшою за мою. І такий же вихрястий юнак, як я, в побожнім благоговінні затамував подих під її вікном. А тільки був він набагато молодший за мене...

Минули літа. І тепер я не згадаю: трапилось то з іншим чи було воно в серці моїм...

Борис ХАРЧУК

СПРАГА

Хочу любови чистої — води з глибоких криниць моєї країни. Хочу любови високої — безхмарного неба над ланами рідного краю.

Нап'юся води і піду засівати поля.

Хочу любови вогнистої — весняних громів над зеленим долом. Хочу любови теплої — сонця над молодим вруном.

Вмиюся грозою і буду рости з житами.

Хочу любови могутньої — соків отчої землі. Хочу любови крицевої — гарту заліза і сталі.

Встану вдосвіта і — на жнива.

Чистий душею, як вода з глибоких криниць, високий помислами, як безхмарне небо, — я покладу хліб перед людьми.

("Літературна Україна", 1. І. 63, Київ.)

Д-р Микола АРКАС

НАШ СТЕП

(Продовження)

Стемніло. З плавневого лісу озвався див-пугач; ухнув, зареготав. В очеретах щурхіт, хлюпання, ніби зітхання, ніби мурмотіння. Чи не болотяний дідько то прокинувсь? Чи не Водяник то сновигає по очеретах? А може то русалки заплітають зелені коси, плетуть віночки з плавневих квіток? А може то пустують мавки, гойдаючись на вітях плакучої верби? Багато таємниць ховає степ, яри-байраки, пущі-ліси, ріки, плавні та ставки. Багато дивного й страшного коїлось там у старі часи. А скільки моторних хлопців залоскотали русалки, скільки дівчат вродливих затягнув у свою підводну печеру Водяник! А чи чули ви, любі друзі, як за місячної ночі капловухий дідько виграває на своїй чарівній дудці? Не чули, либонь? А я ось, вірте мені, чув! Чи гудіння то було чи рев — тяжко сказати; та нічого страшного в його вигравanню не було. Але побачити того дідька — то вже інша річ. І хто хоч один раз його бачив, той повік не забув, а дехто й заїкою став з переляку.

Я, на щастя, ніколи з ним не здибався, проте дід Карпо, наш старий баштанник, оповідав мені колись, як виглядає те болотяне страхіття. Як тільки впаде ніч і місяць вийде погуляти в небі, — дідько виходив із своєї печери, де мешкав вкупі з королем-сомом, сідав серед плеса на трухлому пні й дудив.

Сам дідько був середнього росту, тулубу кремезного, осадкуватого, зелені патли мав на голові, такі ж вуса й бороду, що сягала до колін. Личину мав жаб'ячу, очі витріщені з білими повіками, рябе черево й лапи гусячі.

Поглядав він на місяць, коливався з боку на бік й грав, а довкола русалки вели хороводи, мавки обсідали верби, пустували з кажанами або літали на них. І так до світанку, а потім — гульк у воду і нічичирк!..

Тьохнув, щебетнув соловейко і враз щебет його підхопили інші солов'ї. Чуло, задушно жевріли зірки, задумався, мріяв про щось, степ широкий, думав свою тисячолітню думу, згадував своє минуле, прислухаючись до тихої ходи місяця, що, як і вчора, прокладав шлях межи зорями, гасячи їх на своїй дорозі. Стугоніла земля таємничо й гулко, ніби хтось глибоко-глибоко в її лоні ворушив жорна. І ось полилися, заструїлися по степу божественні акорди, такі величні, такі мелодійні, такі зворушливі й скорботні, що аж моторош охопляла серце і, мимохіть, сльози навертались на очі. То, вірганним гомоном лунав у степу хорал цвіркунів, хвалебний гимн Творцеві Всесвіту.

А втім, у народі говорилося, що то не цвіркуни співають, що то бренить степами колишня козацька слава устами тих, які полягли в тих степах, боронячи волю...

У середині літа здіймалися, хоч і не так часто, так звані суховії, яких у нас звали також «дармовіями», бо пуття од них не бувало, одна шкода.

Віяли вони дужо, настирливо, могутніми поривами, іноді два-три дні підряд і тоді повітря ставало брудно-жовтим, пил і дрібний пісок аж до неба нісся бурею, хрустів на зубах, забивав ніс й уста. Суховій був меншим братом сагарського самуму й коли стихав, — степ мав жалюгідний вигляд: замість зелені — пов'яла, пересушена жовть, пообриване листя дерев, поламані гілки.

Але бували й доброзичливі бурі, що наганяли дощ.

Грози-громовиці траплялися в степах, як місцеві, так і затяжні, а, крім того, сухі.

Коли місцева гроза, од якої бувало небагато користи, застигала вас у степу, то ви бачили все скупчення грозових хмар, аж до їхнього кінцевого обрубу, затягнутого синюватими смугами дощу. Така гроза мало коли супроводжалась бурею, а проходила тихо. Іноді, пройде така хмара, вигляне обмите сонечко, а дощ, як золото, й далі йде. Такий дощ за сонячного світла звали в нас «Богородициними Слізками».

Затяжна гроза, одначе, приносила з собою великий хосен рослинству і після неї, степ на тиждень або два оживав і зеленів по-весняному. Але така гроза, разом з тим, була й небезпечна, бо траплялися жертви її громів-блискавок. Одного разу, такий грім цілий гурт овець побив.

Коли громовиця заставала вас у чистому полі, то безпечніше всього було лягти плиском на землю і, ні в якому разі, не тікати, бо «грім дожене і вб'є». Борони, Боже, ховатися від нього під копицею чи під скирдою чи під одиноким деревом — туди якраз залюбки бив грім.

Коли насувалася затяжна гроза, — у степу панувала мертва тиша; сонце пражило немилосердно крізь мутний серпанок високої мли. З-за обрію сунув ніби сизий туман, грому ще не було чути; аж ось, на сивій пелені виростали сизі гори; вони клубилися, росли, ширились, нагромаджувались, загортали увесь небосхил. Глухо рокотав далекий грім, стрясав повітря, ніби з-під землі гуркотів. Далекі сполохи, потім, перший мигіт блискавок. Мертва тиша ніби заворожила степ. Але загримів дужче грім, ясніше заблискали блискавиці і птиця заметушилася, бентежно перегукувалась, шукаючи сховища.

Дужче, коротшими ударами, б'ють громи, яскравіше смугують небо блискавиці, хмари валом насуваються, ніби киплять, у сизу пару загортаючись. Ось там уже звилася жовтава порохня, жене її вітер по всьому степу, куди лиш око досягне; усе ближче й ближче до вас, але до неї ще добрі гони. Ви дивитесь на самітню тополю, що, як списове вістря, вп'ялася в небо. Вона ніби скам'яніла, не рухнеться. І раптом,

схилилася майже до землі й сховалася в жовтій порохні, мов не була. Б'ють громи, крає повітря блискавка, сліпить своїм небесним світлом; могутній порив бурі майже валить вас з ніг, забиває дихання пилом, розпушує гриву й хвіст коня. При ударах грому він здрігається, тривожно поводить вухами, жадобливо роздуває храп, чуючи близьку воду. А громовиця вже тут, синя стіна перед вами; вітер гогоче й свистить і раптом, страшенний удар, як з гармати, раптом не стало бурі і ливнув, як з цебра, дощ. Злива викупала вас, промочила до кости, лисніється мокра шерсть коня; патьоками стікає з вас вода. Кінь голосно ірже, нетерпляче тупцює, чвакаючи копитами по болоту. Громовиця минає, прояснивши повітря, прогнавши парню; у степу настає Божа благодать.

Чим довше така гроза триває, тим корисніша вона для землі, тим довше після неї зеленіє степ.

Уночі такі громовиці наганяють моторош, здається, що настає кінець світа, але погрозовий ранок спростовує всі страхи; такий він чарівний, такий прозоро-ясний, такий пахучий, що ввижається вам рай. А «горобина ніч!» Рокочуть, б'ють громи, безустанку миготять блискавиці, видно, як удень; дерева не ворухнуться, все принишкло, насторожилось, ніби чекаючи лиха. А громи б'ють і б'ють цілу ніч; ні краплинки дощу; парно, як і перед грозою, дихати просто нічим. Збуджена виблисками птиця,прокидається й в переляці метушиться, сліпне, летить навмання, наосліп, ударяється дзьобом об дерева й мури і гине. Ось тому суха громовиця й зветься «горобиною ніччю»...

***

І наближалася осінь з бурними вітрами, з холодними зливами й тужно-дрімотними мигичками, що дні й ночі шурхотіли у в'янучій траві.

У пору мигичок, панувало звичайно безвітря, сірою пеленою хмари затягали небо від краю й до краю, мряка крила степи, вогкі тумани слались і «котились» по них, ґрунт розм'якав й ставав непрохідним і непроїзним.

І налітав мокрий, холодний вітер, бурею мчав по рівних, як підлога, просторах; ніщо його не припиняло, ніщо йому не завважало — було де розгулятись на волі! Низько неслись за ним важкі, олов'яні хмари, кошлатились, куйовджились, гнані й рвані вітром та павітром. Никла трава, в'яла й жовкла, губили лист чагарі та ліси, наїжувались темною щетиною голих хащ; ганяючи за вітром, котилось по степах перекотиполе. Безрадісно сумним був степ в ту пору.

Прихід осені оповіщав відліт перелетної птиці: линули на південь ключами журавлі і вся та крилата твар, що так бучно верталася в степи весною. Відліт ніколи не бував радісним і гучним; ніби крадькома покидала степи птиця, щоб не наганяти журбу на тих своїх друзів, що зважались зимувати на місці.

Звір одягав кожушки, запасався харчами, стягав їх у норки, дупла та берлоги, де мав зимувати. Дрофи й хохітви збирались докупи, жируючи поблизу чагарів, свого сховища під час завірюх, непогоди. Уже давно не видно було ластівок, трясогузочки не трясли вже хвостиками й смердючки-одуди зникли.

Сайгаки й тарпани кидали широкі степи та скупчувались біля байраків та лісів, а теплолюбні ушкалі прямували в кримські простори й закубанські поля. Ховалися жучки, комашня й гадюки, зникали метелики. Степ затихав, порожнів, застилався брудною пеленою; доймала вогка пронизлива мла, а зривалася буря, — тоді в степу наставав справжній бешкет: гул, рев, скрегіт, вищання, голосіння:

... Гуде вітер вельми в полі,
реве, лист ламає...

Боролися з тими вітрами чорні зграї галиччя та гайвороння, хмарою облягали пов'ялі степи; вовчі загони вештались по них, а дикі кабани йшли облавою на дубові ліси, як плугами, рили іклами землю, вишукуючи жолуді.

Без кінця-краю, здавалось, тяглася осінь у степах. Коротшали похмурі, безсоняшні дні; перші заморозки на світанку збивали жовтий лист, а той, що не піддавався, оздобляли розмальовкою. І якими тільки барвами не пишався тоді ліс!

Знагла налітав з півночі верховий вітер «москаль», проясняв небо, а потім стихав, наславши з півночі снігову хмару. Убіляв він степ першою порошою; перший мороз стягував калюжки тонесенькою льодовою корою. Наступала зима. Морози міцнішали; грудки землі оберталися в каміння, поволі ґрунт промерзав і ставав чорним цементом.

Після «москаля» наставала дзвінка морозна тиша; сніговий напорош сліпив очі, виблискуючи мириядами мікроскопічних кришталинок-скалок-льодинок. По білому первопутку чорними краплинками розгулювали ворони; вони першими полишали на ньому сліди.

Чим далі, тим помітніше холоднішало, морози робились дошкульнішими, палкішими, чим далі, тим безсильнішим ставало проміння яскравого. але негріючого, сонця.

Вже давно минула пора мряки, коли, за цілковитої тиші, крив степ непроглядний туман, а з неба повільно сипався м'якими, хутко танучими сніжинками, лапатий сніг; минула пора й шквирі чи завійниці, коли рвачкий вітер мчав по степу, несучи з собою холодну млу, крупу або дрібний дощ, перемішаний із снігом; щезали таловинки, що з'являлися раніше опівдні; опадало останнє зів'яле листя й тільки на дубах, хоч і мертве, цупко трималося до самої весни.

І ось, знову задував «москаль», цього разу дужче, напористіше, зухваліше, здіймав снігові вихри й переходив у буран-метелицю.

Не дай, Боже, було в таку хуртовину-фугу опинитись у пустельному степу: загибіль і людині, і коневі; не чули вони ні дзвонів, що били на сполох, ні призивних стрілів, ні гуркоту калатала по залізному листу, лиш скигіт та вий бурі вони чули, що співала над ними відхідну, замерзали й заносились снігом.

Заметіль бешкетувала кілька днів зряду і коли, нарешті, вгамовувалась — не пізнати було ши-

рокого степу; увесь він холмився сніговими кучугурами-завалами, обволокла його сиза морозна мла. І сонце, і місяць світили крізь цей льодово-холодний серпанок тьмяно, каламутно: мороз уже не попускав цілі дні, цілі тижні. Надвечір, і, особливо, удосвіта, він дужчав і скаженів. Уночі по степу струївся ледве помітний подув; він розганяв морозну млу і тоді, незвичайно яскраво блищали зірки й надзвичайно чітко окреслювався в небі мідяний диск місяця. Світло його посипало кучугури синявими блискітками й розкидало по степу химерні тіні, то блакитні, то чорні, то лилові, то темно-фіолетові. І йшли степами таємні шурхоти, покряхтування, потріскування. Це по степу похожав Дід-Мороз, невидимий людському оку, але насторожений слух вчував його ходу.

На світанку, за повної тиші, степ огортався сизою морозною млою. Пізнім ранком, сонце виходило величезним тьмяно-цеглистим колом, його проміння, одначе, переливалося, іскрилося, палахкотіло багатоколірним, мінливим щомиті, стрільчатим німбом. Сліпучим світлом сонце осяювало білу пелену степів, боляче було глянути на неї. Химерні тіні давно вже розпорошилися, але тепер ви бачили, що степ, який ніччю здавався мертвим, — жив. Ви помітили сплетення заячих слідів, ямочки-коритця в снігу, де зайчики відпочивали; ви бачили справжню в'язь куріп'ячих лапок. Узимку, куропатва обростає білим пушком й відрощує на лапках довгі кігтики, щоб зручніше було вигрібати з-під снігу поживу; ходила по степу гуртами, чому й здавались сліди їхні мудерною в'яззю. А ось лисичий слід, розгонисті сліди вовчої зграї. Зимою доводилось вовкам жити впроголодь; вештались вони по степу в погоні за їжею, тягуче завивали, люто клацали зубами, гублячи піну. Учувши оселю, — звертали до неї.

Вовчий напад бував великим нещастям; різали вовки ягнята й вівці, а то й худобу; гинули також коні й люди від їхніх різаків. Лютим звіром робився голодний вовк взимі, нічого й нікого не боявся, а влітку — навпаки, мирніший за чабанського собаку: забачить когось і тікає. А траплялося й таке, що, осатанілі від голоду вовки, живцем пожирали свого слабшого товариша. Коли вовки переслідували озброєну людину, то єдиним порятунком було поранити чи вбити котрогось з них; тут же, вся зграя накидалася на свого свояка й шматувала його, а, тим часом, переслідуваний тікав.

А що ж, коли в сніговій глухомані зустрічався з вовками безбройний? Тут уже порятунок його залежав од його таланту й дотепу, від його розважности, холоднокровности та самовладання. Борони, Боже, було розгубитися чи кинутися тікати. И кісточок такого не можна було зібрати. Така халепа сталася з нашим ковалем Фролом; урятувала його розважність, відвага та ще те, що був він старим степовиком і знав як дати раду з вовками. Але тут не на місці про те оповідати.

Степовики добре знали декільки засобів, як рятуватися при такій причині; женеться голодна зграя вовків, — розпусти довгий мотузок, прив'яжи на його кінці щонебудь, хоч свою шапку й волочи; вовки добіжать до шапки і йдуть за нею, нізащо не переженуть! Розклади вогнище і вовки не нападуть. Ось вони вже за двадцять кроків од вас: не гаючись, падайте на сніг, підібгайте ноги, накрийтеся кожухом, хутром догори, прикиньтеся мертвим — вовки вас не рушать.

До речі, як рятуватися від дикого кабана — вепря? І влітку, і взимку він одинакової вдачі, так, за добридень, на людину не нападає, але поранений кабан дуже небезпечний, так само й дика свиня зі смугастими поросятками. Ранений кабан повертається й кидається на ловця; ловець подруге стріляє, але промахується; наладувати рушницю не остається часу. Що ж тоді робити? Рукопаш з вепрем не поборешся. Коли сталася халепа у лісі — рятуватися треба на дереві, хоч іноді, дотепні вепрі облягають таке дерево, вперто ждуть, коли людина з нього злізе, а коли дерево молоде, силкуються іклами його викорчувати. Гірше, однак, бувало коли така халепа ставалася десь на палуці; з одним моїм знайомим таке й було; ранений вепр повернув та, схиливши голову, як бугай, кинувся на нього; чоловік той, у безраді, одскочив набік, кабан промчав мимо, але зараз же повернувся та заатакував подруге: у цей критичний момент, мій знайомий машинально вискочив на невисокий пень і кабан з розгону з такою силою його боднув іклами, що сам, оголомшившись, упав. Це й урятувало неборака-ловця...

Перший же рвачкий вітер здував сніг з степового чагарнику і його хащі темніли тоді чорними оазами серед безмежного білого поля. Дно балок завалювалось глибочезними заметами; потопали в них, як в трясовищі.

Взимку чагарник бував великою принадою

НАЙ СПОЖИВАЙТЕ ВІДЖИВНІШИЙ СТРАВНІШИЙ ДЕШЕВШИЙ ХАРЧ,

ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ

МОЛОКО

І МОЛОЧНІ

ПЕРЕТВОРИ

ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ

ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ

ROGERS DAIRY Ltd.

459 Rogers Road, Toronto, Ont.

Phone: RO. 9-7193

для зимуючої пташні; на ньому лишались ще побурілі ягідки мерзлої шипшини, глоду, терну, калини, а зрідка й горобини; грозна її не буріли від стужі, а навпаки, ще більше червоніли. Ось там і бенкетувала плашня, аж доки не здзьобала останню ягідку, а потім надлітала до селитьб, до клунь та гарманів або й до смітників. Навіть, сови, снігурі й куріпки, не кажучи вже про галок та ворон.

Коли після дощовитої відлиги ударяв раптом мороз, — обледеніле гілляччя чагарнику, торкаючись одне одного, звонко шурхотіло, ніби маленькі дзвоники в ньому дзвонили.

Інколи об'являлися в степах гості півночі, зграї ненажерливих омелюхів та метушливих чечіток, але відвідини їхні бували короткими; вони повертались у ліси, де легше було прогодуватися.

А траплялося й так, що несподівано взимі, наставала в степах відлига; буйний «чорноморець» задував з півдня і сніг починав зникати. Але, вже надвечір «чорноморець» зударявся з дужим «москалем», морозний дух ішов степами й обертав їх в справжню сковзанку-ожеледицю. Гинула тоді сила птиці, обмерзали її крильця, пір'я ставало зашкарублим і вона, не то що летіти, але й рухатися ледь-ледь могла. У таке ненастя, дроф й чагарник не рятував, де вони ховалися, й гинули вони цілими стадами.

Я й зараз добре ще пам'ятаю, як у час такої погубної відлиги, підпаски наших чабанів пригнали цілий гурт таких обмерзлих дроф до Богданівської економії «панам на кухню». Де ділася дроф'яча полохливість, сторожкість? Стояли вони перед ганком юрбою й покірно чекали своєї долі, по-гиндичому витягнувши шиї. Вийшов мій батько, подякував підпаскам, нагородив їх грішми, а дрофи звелів загнати в людську лазню, щоб вони там поволі відігрілися. Нещасна птиця зразу ж очуняла, почала дзьобати посипане зерно, розправляти крила. На другий день їх перегнали в порожню клуню й тримали там до весни, а потім випустили на волю...

Зимою, запасливі ховрашки спочивали на лаврах; у підземних коморах у них було повно харчів; глибоко в своїх норках вони віддавалися сну та байдикуванню, набиралися сил для літньої хапливої роботи.

Жаби та ящірки заривалися у мох, заповзали під коріння, у всякі щілини та тріщини; у покинуті норки, навіть гадючі — польова мишкапільх; вона ж ховалася в гущині в'ялої трави, у копицях та скирдах, а найрадше — в клунях, а то і в саму хату, де й кейфували аж до весни. У дуплах старезних дубів та покорублених верб — спали кажани; вони висіли вниз головою, цупко тримаючись лапками за кострубаті виступи, як ковдрою, загорнувшись крильцями.

У цю пору,лисиці залюбки відвідували обійстя хуторян, крали домашню птицю й усе, що потрапляло до їхніх лап. Вони одягалися в чудові шубки і з'явно, як павичі на панському дворищі, пишалися пухнатим хвостом. Хом'яки, тхорі та бабаки теж мостилися тоді ближче до житла й господарювали в коморах, у засіках та в стодолах; все ж, людина не завжди і не конче, буває душогубом, іноді, хоч і не зі своєї волі, стає добродієм тварини.

Довго й зима тягнеться, краю і їй не видно. Соняшні дні, морозні чергуються з хмарними та сльотними; сипле, сипле сніг, порошить крупа, січе холодний дощ, бруднить степ; бушують бурі, а потім дзвенить тиша, стеляться тумани.

Аж ось, дихнуло теплом з півдня, перша таловинка на осонні — перша вісниця недалекої весни. Сніг стає дірчатим, не скрипить уже під ходою, не хрумкає, помалу всякає водою в ґрунт. Промерзлий степ повільно скидає снігову керею; спроквола, несміливо прокидається його життя на радість всій Божій тварі... Гляньте — жимолость зацвіла жовтоквіта — Весна!..

***

Яка ж звірина водилася в незайманих, цілинних степах? Тато оповідав мені, що, за його діда по матері, Петра Григоровича Богдановича, якому колись належала Богданівка, у херсонських степах жили ще дикі коні-тарпани, низькорослі, густошерсті скакуни, що ходили табунами, а також, гурти полохливих степових сайгаків з породи антилоп; гасали вони по степах, мчались швидше вітра, наскаку зупинялись, як укопані, розглядались і знову летіли. Сайгаки любили пастися на соковитих лугах плавень, коло степових джерел та копанок і були надзвичайно обережні: найменший звук і вони насторожувались, готові кинутись навтечу.

При мені, розуміється, і кісток їхніх не було, але старі діди згадували іноді й про них, і про тарпанів; тоді ще пам'ять народня їх не забула.

Казали, наприклад: — Не осідлати, не завожжати! Сатана, а не кінь, сущий тарпан!

Це, коли не вдавалося приборкати молодого, взятого з табуна, коня.

Або: — Стрибає через кущі, як той сайгак!

У сорокових-п'ятидесятих роках минулого століття, у наших степах подибувались ще подекуди ушкалі, ці вірні джури козацької недолі. Орлів-сизоперців, соколів, вовків-сіроманців, гайворонн та ушкалів поминає сливе кожна дума, кожна старовинна пісня. Жирували вони над білим тілом козацьким, шматували його, висмикали карі очі, розтягали кості по ярах та мелюсах, справляли криваву тризну над ним. У наших глухих степах, вовки затримались ще за моєї пам'яти; не один раз бачив я їх у степу в плавнях, а вий їх, моторошний і, водночас, сумний-пресумний, чув майже щовечора.

Треба зазначити, що мій, нині покійний, батько, був запеклим ворогом ловців; на наших ґрунтах було строго-настрого заборонено полювати; скрізь на межах наших володінь у ґрунт було вбито чимало солідних паль з пересторогою: «Охота строжайше воспрещена».

Тато, однак, пересторогами не задовольнився, а мав, крім того, спеціяльних гайдуків-об'їзників, які ревно пильнували, щоб пересторага пана не була порушена; дозорницьку сумлінність їхню під'юджувало ще й те, що за кожну впій-

ману ними двохногу «дичину», діставали вони од батька могорич.

Верхи, вони об'їздили наш степ і, траплялось, як татари той ясир, приганяли зловлених немродів-безталанців, пручливим звя'завши руки за спиною. І сталася так одного разу дуже «делікатна» подія: двоє об'їзників, Корнило Моргун та Василь Кирпота, «пригнали» до батька в економію цілий табунець впійманих ловців-беззаконників на чолі з миколаївським городським головою! Останнього, з огляду на те, що він лаявся й пручався, загрожуючи ловецьким ножакою, хлопці зв'язали й «на корді» потягли за собою. Була з того ціла війна на сторінках миколаївських газет. Ображений «нечуваним варварством» міський «понтіфекс максимус», загрожував татові всілякими пакостями, але, врешті, переміг батько.

Інстинктивно, чуттям, звірина збагнула, що у нас вона в повній безпеці й звідусіль збігалася до наших степів. І ось, як тільки сонце ховалося за обрій, з христофорівських плавень розтягався тягучий вовчий вий і тоді, вся собачня нашого помістя здіймала шалену гавкотню, вий та скавчання, а тато виходив на терасу й, опершись об її бильця, задумано вслухався у вовчі голоси, ніби розумів їх мову: «Слухай, Микосю, слухай! Це останні голоси степової волі, швидко й вони замовкнуть».

Одначе, за часів козаччини, фауна степів наших була незрівняно багатшою та різноманітнішою. Це потверджується свідоцтвами багатьох чужоземних подорожників, які, довший чи коротший час, пробули в Україні у XVI, XVII й XVIII-му століттях.

Михайло Литвин, наприклад, що відвідував Україну у 1550-му році, свідчить, що дикого звіря й зубрів, диких коней і оленів водилась по лісах та степах така сила, що їх били тільки для того, щоб оббілувати й взяти шкіру; крім спинної частини, інше мясо викидалося. На ланей і диких кабанів ніхто взагалі не звертав уваги — така була їх сила. Дикі кози у такій кількості перекочовували восени з степів до лісу, а весною назад, що кожний селянин бив їх до тисячі за рік.

Сила становищ бобрів було на ріках і птиці неймовірне множество. На весні, дітвора назбірує повні човни качиних, гусиних, лебединих й журавлиних яєць; ці яйця підсипають потім домашній птиці. У ріках, безліч усякої риби великої; в одній з них, кинутий спис застряв у скупченню риби, ніби в землі; за один день, цією рибою рибопромисловці навантажили коло тисячі возів!

Сучасник Литвина, Блез де Віженер, згадує з високого звіря турів, зубрів та лосів. Нарешті, славний французький інженер Боплан, що проживав в Україні від 1630 до 1647-го року, так само дивується багатству української фауни. Його прямо приголомшила невидана кількість різної риби й птиці. Він бачив величезні стада оленів, зграї сайгаків, табуни тарпанів.

Зубр, що колись виходив на весні з пущ у степи на пашу, й тур — давним-давно вже щезли зі степів нашої батьківщини, як і онаґр — дикий осел, який заходив іноді до нас зі сходу, з азійської глухомані.

У наші часи, зубри збереглися тільки у Біловізькій пущі на Білорусі й Литві, але недавно, як я читав, наші задніпрянські степи знову побачили їх. На руїнах колишнього взірцевого заповідника німця Фальцфейна Асканія Нова спорудили колосальний заповідник і, між іншою звіриною, пустили туди й зубрів.

Щождо турів, то вони вже у XVII-му ст. взагалі вимерли. Останнього тура було вбито десь у пущах Литви. Бобер утік зі степових рік до Полісся, як і ведмідь з єнотом.

Хижацьке нищення прирічних лісів степової України примусило не тільки риса сховатися в лісах півночі,куниць та горностаїв. Осталися лиш видри, ласки, на північному помежжі — вивірки, ондатри та інша дрібнота. А в старі часи — і, Боже милий, якого тільки звіря не було в наших надрічних лісах та байраках, хочби у старославній пущі Базавлузі! Зубри, тури, лосі, олені, дикі кози паслися на його палуках; у логах-ярах кублились вовки, на гілках вікових дерев чигав на здобич хижий рис, ведмідь сунув перевальцем, шукаючи бортів з медом, кумедні єнотики гралися на лужку, ведмідько-малинник ласував у кущах дикої малини, не гидуючи й ожиною. А ведмеді медом не задовольнялися; були вони добрими рибалками: сяде над затокою, або на камені серед протоки і жде рибу, а потім — бац лапою її і в пащу, або ведмежатам несе. Гатив греблі бобер, підгризав стовбури, валив цілі дерева й стягав куди треба у воду; дикі свині розкошували в болоті, гордо похожав лісовий красунь пард, сизопопелястий з чорними цяточками.

І не перелічити тоді було всієї степової та лісової звірини України, бо в її лісах тоді панувала Воля.

За моїх дитячих літ, як я вже казав, у глухих місцях водилися ще вовки-сіроманці, зрідка, в рештках степових лісів, — барсуки-харсуни, вепрі, росомахи й, на самій півночі — поодинокі

THE POST HOUSE TRAVEL BUREAU
2402 Bloor St. W., Toronto 9, Ont., RO 7-7589

полагоджує справи ВСІХ РОДІВ ПОДОРОЖІ в Канаді, Америці та в цілому світі: літаками, кораблями та автобусами. Поради та полагоджування документів — безплатно.

За інформаціями звертатися українською мовою та з повним довір'ям до представника фірми

п. МАРКІЯНА КОГУТА

Урядові години: від 9 ранку до 6 вечора. СЕРЕДА, ЧЕТВЕР і П'ЯТНИЦЯ до 9 веч. СУБОТА до 5 по пол.

сарни. А потім ішла всяка дрібнота, між нею лисиці, зайчики, дикі крілики-трусики, байбаки, легіони ховрашків-свистунчиків, про блохливих їжаків не кажучи — вони були скрізь.

З плазуиів небезпечною була гадюка; її пізнавали по чорному зигзагу вздовж спини, лякав своїм виглядом удавоподібний жовтобрюх, в дійсності плаз нешкідливий, завзятий мишожер; скрізь подибувався вуж, вельми компанійське холоднокровне єство, що любило попити молочко, залізти, часом, під ковдру. Взагалі, вуж швидко призвичаювався до хатньої обстановки й привикав до людей, але люди чомусь жорстокосердно їх убивали. Один з таких ужів вигрівався на сонечку, розпростершись на підвіконнику маминої спальні у Богданівці і, коли його не бачили там, то знали, що буде хмарно. Водяні вужі гараздували у нашому ставку; висуне голівку й пливе, лишаючи по собі смугу у воді. З-за такого вужа-плавунця ледве не втопилася в тому ставку наша покоївка; пливучи, вона побачила на своїй спині вужа; він мабуть утомився й рішив дещо відпочити. Побачивши на своїй спині «змія», Гаша, — так звали покоївку, — гекнула на всі груди, захлинулася й почала потопати. Коли б не возка Костя, був би з того похорон. Всюди шмигали шустрі ящірки: вхопиш її за хвіст, а вона й полишить його вам на спогад, а сама втіче без хвоста.

(Далі буде)

Сергій ДОМАЗАР

Цілковита фонетизація не практична

Подані нижче міркування викликані були коротенькою статтею В. Чапленка «Як би слід реформувати наше письмо» в цьому ж журналі «Нові Дні», ч. 143 (грудень, 1961 року). Різні життєві обставини не дозволили авторові цих рядків виступити з цим відгуком на ту статтю нашого шановного мовознавця раніше. Але все ж, мабуть, «краще пізно, ніж ніколи».

У згаданій статті п. Чапленко пропонував такі його побажання щодо реформи українського письма в майбутній незалежній українській державі (я дозволю собі звести їх до таких коротких пунктів):

1. Викинути з української абетки *я, ю, є, ї*.

Ці літери, здається, дратують кожного суворого мовознавця тим, що до них неможливо притулити якесь одно означення: в одних випадках вони бувають йотовані *(йа, йу, йе, йі)*, а в інших — ні *(ьа, ьу, ье)*. Як послідовний фонетист, п. Чапленко пропонує замість кожної з цих літер уживати їхніх фонетичних відповідників (як щойно подано в дужках вище), при чому за одним заходом наш мовознавець викинув би з абетки й літеру «й», а натомість запровадив би латинського йота, тільки без крапки над ним.

2. Вилучити *щ* і натомість писати *шч*.

3. Запровадити окремий знак для кожного із звуків, що їх пишемо тепер *дз* і *дж*. На їх означення п. Чапленко пропонує два нових знаки, що кожен є лігатурою з попередніх двознаків.

4. Відновити літеру *ґ*. (Це стосується, зрозуміло, тільки підрадянської української абетки, кастрованої, як відомо, рукою якогось, ще сталінського хову, мовоначальницького коновала).

5. Крім того, п. Чапленко ще хотів би писати літеру «*і*» без заокруглення внизу (щоб не зливалася вона з попереднім писаним «*ш*» або «*т*») і без крапки над нею (щоб «у ручному письмі не треба було відривати руки»).

Це останнє побажання п. Чапленка щодо «і без крапки» (як і щодо латинського йота без крапки) не здається авторові цих рядків переконливо обґрунтованим. Бо можна думати, що ті крапки тільки й з'явилися для легшого відрізнювання цих знаків від інших, близьких формою написання.

Також було б дуже стомливо для руки, коли б ми намагалися не відривати її час від часу від паперу за писання, і в цьому легко пересвідчитися кожному на першій же спробі.

Навпаки, саме потреба зробити своє письмо читким (легким до читання) змушує багатьох з нас за швидкого писання ставити крапки не тільки над йотом чи «і», а ще й додаткові риски над кожним писаним «т» і під кожним писаним «ш». А вже про «й» нема що й казати, — риски над ним вимагає сама вже абетка.

Тому я б залишив і крапку над «і», і український «й», і не впроваджував би замість останньої літери латинського йота ні з крапкою, ні без крапки.

Побажання п. Чапленка (під ч. 3 в цій репліці на його статтю) про запровадження окремих знаків для звуків *дз* і *дж* є цілком слушне. Тільки його обґрунтування цього побажання самою лише потребою послідовної фонетичності не здається мені достатнім.

Бо є далеко важливіша, на мою думку, річ, а саме те, що вимова даної мови та її написання перебувають у тісному зв'язку і взаємно одне на одне впливають, надто в країні суцільної письменности. Отже за довгочасного перебування в абетці двох знаків на означення одного звука (*дз* в одному випадку і *дж* у другому) могло б виникнути роздільне читання цих літер, а первісні звуки могли б і зовсім зникнути.

Це означало б звукове збіднення української мови, це була б утрата мовою однієї з її питоменних властивостей. Ось чому потреба створення спеціяльних знаків для звуків *дз* і *дж* є потребою конечною, вона є в інтересі збереження звукового багатства і звукової своєрідности української мови.

А тому почин п. Чапленка можна тільки вітати. На жаль, однак, запропоновані ним лігатури (див. ілюстрацію — відбиток кліше — в «Н. Д.» ч. 143, стор. 18) надто складні і досить незграбні, щоб їх можна було з легким серцем ре-

комендувати для запровадження до абетки.

Автор цих рядків став би на інший шлях. Я б наслідував приклад М. Драгоманова та й самого п. Чапленка, що не цуралися запозичень з латинської абетки, і хотів би сподіватися, що латинське Zz (зет) було б доброю, легкою в написанні літерою для *дз*, а латинський Jj (йот) для *дж*.

Думається мені, що латинське z (зет) для віддачі на письмі українського дз мабуть не викличе великих заперечень.

Але я передбачаю бурю заперечень щодо вживання латинського j (йот) для віддавання на письмі українського звука *дж*, надто від людей з німецьким, а також польським і чеським ухилом освіти. Дуже бо вже вони звикли до йота!

Але ж той самий латинський йот (j) — вигаданий, до речі було б сказати, пізніше за інші літери латинської абетки — використовують різні європейські народи для написання тих своїх звуків, для яких немає знаків у латинській абетці. Отож коли латинське «j» це «й» для німців, поляків і чехів, то для еспанців це «х», для французів — «ж», а для англійців — «*дж*». Тож і ми маємо всяке право за їхнім прикладом узяти до своєї абетки для нашого звука *дж* цю невелику, зручну літеру j.

Тоді б такі українські слова, що їх тепер пишемо «дзвін, джерело, дзеркало, ґудзь, відродження, джиґун» у новій реформованій українській абетці були написані так: «zвін, jерело, zеркало, ґuzь, відроjення, jиґун». Як би вам це подобалося?

Як бачимо, ми б тоді заощадили собі в цих шістьох словах шість літер. Хтось міг би сказати, що така економія місця й зусиль була б малозначна. А проте саме ЕКОНОМІЯ місця й зусиль за написання відограє загалом не малу ролю за користування абеткою і це ми сподіваємося продемонструвати зараз, переходячи до обговорення 1-го й 2-го побажань п. Чапленка щодо реформи українського письма.

Захоплений цілком зрозумілим для вихованого на аналізуванні мовно-звукових і абеткових явищ науковця бажанням довести абетку до цілком послідовної фонетичности, п. Чапленко зідхає за часом, коли «в давній, церковнослов'янській кирилиці фонетичність була послідовніша, в ній кожен звук мав окремий знак, як також були й окремі позначення такого явища, як йотація» (наводжу тут у лапках цитату з згадуваної статті п. Чапленка).

Однак давні творці первісних письмових знаків виходили зовсім з інших, ніж п. Чапленко, міркувань. Їхня фонетичність не була справою наукової принципіяльности і фонетичність їхньої абетки була п р а к т и ч н а, а не надумана. Вони бо ставили перед собою практичну мету: створити абетку, яка віддавала б на письмі всі звуки мови. Але думання тих творців першої слов'янської абетки та пізніших її реформаторів ніколи не було штивним і вони, здається, розуміли переваги практичних вигід відходу подекуди від принципу фонетичности (про який вони не мали ніякого уявлення, зовсім без ніякої шкоди від того для української мови та її абетки).

І ось так «механічно» і «несвідомо», як каже п. Чапленко, виникли літери *я, ю, є*, а пізніше, в другій половині XIX віку, вже й свідомо створено *ї*, що до якоїсь міри зруйнувало фонетичність нашого письма.

Як же це сталося?

Ці наші нефонетичні літери, що так п. Чапленкові не подобаються, виникли здебільшого з давнього написання йотованих як *іа, іу, іе* та дуже до них на письмі подібних комбінацій *ьа, ьу* тощо, уживаних на ознаку пом'якшення попереднього приголосного. Протягом якогось історичного часу відповідні знаки цих обох груп злилися в один знак, з якого, шляхом дальшого спрощення виникли відповідно *я, ю, є*.

Раз виникнувши, літери ці дуже швидко прищепилися в нашому письмі, бо перевага їх уживання величезна. Йотовані голосівки, як і пом'якшені приголосні, в українській мові надзвичайно часті. Отож можливість віддавати це на письмі дуже небагатьма літерами дає величезну ЕКОНОМІЮ місця (кількости літер) і часу та зусиль за написання.

Ми б хотіли, щоб читач спробував собі тільки уявити, скільки то зайвих літер довелося б писати та друкувати, коли б ми, за порадою п. Чапленка, стали замість *я, ю, є, ї* писати кожного разу *йа* або *ьа, йу* або *ьу, йе* або *ье, йі* тощо (літера *щ*, що її хоче скасувати п. Чапленко, теж мала б писатися двома літерами *шч*). Як рябіло б наше письмо часто вживаними «й» та «ь», та комбінацією «*шч*»! Скільки зайвого паперу довелося б тоді застосовувати для письма та друку! Скільки часу та зусиль, зовсім зайвих, довелося б витрачати!

Дуже сумнівно, щоб фонетична пропозиція п. Чапленка будь-коли була здійснена. І хто зна чи буде вона будь-коли поважно розглянена. Ця наукова спроба відкинути наше письмо в далеке середньовіччя, одним помахом пера скасувати геніяльні надбання наших предків у галузі абетки ніколи не буде схвалена. Цього можна бути цілком певним.

Навпаки, автор цих рядків вірить, що зовсім протилежна пропозиція, заснована на визнанні переват комбінованих літер *я, ю, є, ї*, — а саме пропозиція створити ще одну комбіновану літеру для віддачі на письмі йотованого о (йо) та (ьо) для пом'якшення попереднього приголосного перед літерою «о», буде поважно розглянена одного дня в незалежній українській державі, у якій про свою абетку говоритиме і дбатиме український народ, а не його непрохані «благодітелі». Мабуть ми з п. Чапленком не доживемо до того дня. А проте я дозволю собі запропонувати тут знак, створений за аналогією з «*ї*» і подібний до «о», а саме Ӧ. Його простота і практичність (оскільки подібний знак до дещо подібного звука є в німецькій абетці) не викликають, як здається, ніяких заперечень.

Коли б ця літера була колись прийнята до української абетки, тоді автор цих рядків не бачив би жадних причин бажати ще чогось кращого. Тоді б українська абетка здавалася йому цілком досконалою.

Тоді б теперішнє написання «його», «до ньо-

го», «дзьобати», «льоха», «тьотя» було б писане так: «ӧго», «до нӧго», «зӧбати», «лӧха», «тӧтя». Не звично? Але ж колись було незвично писати й *ґ, є, ї*. Звичка утворюється скоро, а написання це має всі шанси для закріплення в мові, бо воно створене за тим самим, століттями випробуваним принципом *подібности* й *економности* написання, як і вже існуючі т. зв. йотовані літери.

Тоді б українська абетка могла виглядати так:

Аа, Бб, Вв, Гг, Ґґ, Дд, Ее, Єє, Жж, Зз, Ии, Іі, Її, Йй, Кк, Лл, Мм, Нн, Оо, Пп, Рр, Сс, Тт, Уу, Фф, Хх, Цц, Чч, Шш, Щщ, Юю, Яя, Ӧӧ, Jj, Zz, Ьь.

На закінчення разом з п. Чапленком ще раз скажу, що здійснення цього було б можливе тільки в незалежній українській державі.

Петро РОМЕН

Енеїда нашого часу

(Уривки)

Настала зустріч довгождана!
Як і сказав йому земляк,
На п'ятім Евеню аптавна
Зустрів Енея Подоляк.
— Вітайте, батьку-отамане!
Ось тут ми з вами і оглянем,
І я складу тепер вам звіт
Про ще один загін походу
Недобитків того народу,
Що з Трої вирвались у світ.

Так, це і є ота фортеця,
Яка упала нам до рук.
Тут доля нації кується,
Мистецтва нашого й наук.
Це залишки того народу,
Що з Вапліте і Пролітфронту,
Що по війні і після бур
Як слід трималися на дусі,
Єдналися в мистецькім Русі —
В Европі мурували МУР.

Тепер ми тут осіли знова,
Ні, ми не втонем, не згорим!
Щоб будувать державу Слова,
Віками вимріяний Рим.
Щоб наша слава не пропала,
Щоб наші люди тут не спали,
І не замовкла наша річ,
Ми на сторожі ставим Слово.
До бою завжди є готова
Літературна наша Січ!

Еней у залю як поглянув,
Від подиву розкрив аж рот:
"Я бачу тут і не Слов'яни,
А всякий сходиться народ?".
— Та ми практично теж міркуєм:
Сьогодні тут ми ярмаркуєм,
А щоб народу прибуло,
Рішили зустріч влаштувати,
Щоб на тютюн хоч вторгувати.
І от...
У залі аж гуло!

Найперше в очі упадало
Ясне сузір'я молодих:
"Нью-Йоркська група", — так назвали
Всі критики поетів тих,
Що в них не вірші, а "поеми".
Була тут Андієвська Емма,
І Віра Вовк також була,
Була Патриція Килина,
(Американська це дівчина,
А в наше військо прибула).

Еней тут зовсім розгубився
І що подумати не знав.
На тих зірок як подивився,
Розгладив вуса, шапку зняв.
Та далі вже не міг мовчати:
"Це що ж у вас тепер? Дівчата?
Жінок набрали в козаки?
Їх мови я не розбираю.
Про що вони, скажи, співають?
Оце порядок тут такий?

Дивися: що це за манери
В тієї панни? Це — поет?
Чому ж на чистому папері
Такий товкмачить вінігрет?!
А та також в якомусь гримі
До купи лучить рибу й рими —
Який тут глузд? Який тут зміст?!
А та, дивися, рокен-ролить,
Неначе в боки її колить,
А та викручує он твіст.

Це так ти звичаї козачі
Пильнуєш в таборі своїм?!
А ти ж казав мені, лайдаче:
— Це не поети — солов'ї!
О, горе! Теж мені поети!
Такі куйовдять вінігрети!
Чому не зробиш їм прижим,
Бо ми ж є нація в поході!
Чи не пора сказати: годі!
І встановить новий режим?"

Тут Подоляк за шию взявся,
За вухом трохи почесав.
Спинивсь, хвилину повагався,
І так Енею відказав:
— Про це даремна тут турбота,
Бо тут Америка! Свобода!
Тому й гарцює хто як зна
І твіст у Слові рокен-ролить,
Бо хто ж йому тут заборонить?!
Всіх вабить мода, новизна.

Та я скажу про це у звіті
Й до цього мову я веду:
Нехай ростуть усякі квіти,
Як висловивсь Мао Цзе Дун.
Так і в саду літератури:
Їх поливає Дивнич Юрій,
А це є, кажуть, добрий знак.
Також на муштру з молодими
Я вислав Лесича Вадима.
Той все роз'яснить: що і як.

Та є ж і добрі в нас прикмети,
З якими рушили ми в путь.
Не всі пошилися в поети,
Яких модерними зовуть.
Ось вам Гуменна і Чапленко.
Ці пишуть ясно і гладенько.
Є різні в нас. На всякий смак.
Нехай ростуть собі на волі!
Аджеж у полі на роздоллі
Нам милі рожа і будяк!

Нехай ростуть собі на славу,
Нові виковують слова,
Полтава пише про Полтаву,
Як наш Мазепа воював.
В пошані до старих поетів
Кравців складе вінок сонетів.
У кожного своя стопа
І не позичені манери.
Тут є співці й нової ери,
У творах їх — нова доба.

Ми є жива народу гілка,
Що проросла аж у світи.
"Говорить поле" Понеділка
І тут, де нам тепер рости.
І Барка випливе з туману,
Із шумовиння Океану,
Розвідавши усі моря,
Пізнає, де правдива траса,
І він нам голосом Тараса
Розкриє Правду Кобзаря.

Та є і кволі й безголосі.
В таку добу! Ну як це так?!
Шкода, що я не бачу досі
Маланюка — ото козак!
Його тепер нема на стійці,
Він вже пошився в Олімпійці
І там на лаврах спочива.
В таких велика є потреба.
О, як їх треба, як їх треба!
Про нього ж слава ще жива.

Нас греки добре обчухрали.
Кого нема — забув і лік.
Тих розстріляли, тих заслали,
А тих зламали вже навік.
Та є ще добрі генерали:
Улас Самчук, Іван Багряний...
Обоє творять цю добу.
Багряний здав найбільшу пробу:
Тепер штурмує він Європу.
Німеччину уже здобув.

Нам би давно державу мати,
Як влучно хтось про це сказав,
Алеж народ ми лінуватий
І лінь ця з нас не виліза.
Є всякі люди, що й казати
Не одного б тут показати
Для прикладу. Он там Лиман.
Цей закопав десь свій талан
І став Нотатник видавати.

Усяка нам потрібна зброя
І це сказать би півбіди.
Не кожен може стать героєм
І вилізти сухим з води.
Для прикладу назву Манила
Цього теж слава заманила
Сюди на Січ у цей крутіж.
Забув сердега: слава мила
Дорогу в пекло промостила
Писарчукам поганих вірш.

Роби своє — кому що дане,
Ця мудрість знана вже віки.
Я ж і кажу йому: Іване,
Покинь вірші — пиши байки,
А він і далі галапаса:
"Я осідлав свого Пегаса"!
Неначе зовсім вже осліп.
Жене, аж піт із нього капа.
Чи ж довезе його та шкапа
Із славою на той Олімп?!

Усі за славою ганяють,
Як мисливці або хорти.
Та хай собі — я не спиняю,
Так швидше дійдем до мети.
І хоч до слави далеченько,
До неї ласий і Чапленко,
Дарма, що ма повільний крок —
Пильнує він на кожнім кроці,
Щоб хоч згадали по тім боці,
Або лайнули хоч разок.

Он і тому приснилась слава
Не тут, а в рідному краю,
І гонорари з держвидава
І ордени, — я не втаю.
Це він "За синім океаном"
Склада пеани лиш радянам,
А з нас глузує він і кпить,
Словами всякими поносить,
Складає на троян доноси,
Щоб поворот той заслужить.

Тут кожен хоче видавати:
Глянь, книга в кожного в руці!
Поети стали торгувати,
Та де ж узяти покупців?
І це пече нас, і це ріже,
Бож конкурує "телевіжен",
І кожен гроші відклада.
Всі багатіти хочуть зразу.
І от — для них "немає часу"!
Оце така у нас біда.

Не мед поетам на чужині,
Тому ж і серце так щемить,
А думка "як там в Україні?"
Не залишає і на мить.
Той виливає душу чулу
В Австралії, той з Гонолулу
Благальний голос подає.

Нас так розкидало світами,
Що порівняло вже з жидами.
Як і вони — ми всюди є!

Хай нас обсіли думи-зграї,
Та ми не втонем, не згорим!
Жиди будують свій Ізраїль —
І ми збудуємо свій Рим!
Дивись, який це молодняк,
Яке поповнення до війська!
Богдан Бойчук, Богдан Рубчак,
Тарнавський Юрій, Васильківська!

Встає Гуменної зоря
В Нью-Йорку "Серед хмаросягів",
"Вогні Альберти" їй горять,
І зоряні тріпочуть стяги.

Їй тут творить, їй тут рости,
Плекати мову солов'їну.
І тільки сняться їй "Листи
Із степової України".

Зник берег нашої землі.
Лишились спогади та мрії.
Вітає думою Смолій
Там, у "Зеленому підгір'ї".
Там молодість пройшла твоя,
Дні поривань, натхнення, праці...
І облягають Бабія
Хоробрі постаті "Повстанців".
Нас занесла у даль таку
Епоха наша буревійна,
Але повірте Дончуку:
І тут нам "Море по коліна"!

В. ЧАПЛЕНКО

Перекручена історія української літературної мови

Не мені б це казати, але факт залишається фактом: і в справі вивчання історії української літературної мови відповідна синтетична праця появилася спочатку на еміґрації — моя «Українська літературна мова, її виникнення й розвиток» (Нью-Йорк, 1955 р.), а потім видано таку працю й на Україні. Це «Курс історії української літературної мови», т. І (Київ, 1958 р.) та т. ІІ (Київ, 1961 р.), видані у видавництві Академії наук Української СРСР. А написали цю працю співробітники Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні, за редакцією академіка АН УРСР І. К. Білодіда.

У цій праці передусім упадає в око не так те, що її писало так багато людей — вісім авторів та троє технічних редакторів (це можна б виправдати потребою пришвидшити появу праці), як «бриґадне» писання більшости розділів. Писання «бриґадами» було типове для періоду сталінського терору, коли люди боялись індивідуальної відповідальности і через те намагались писати гуртом: мовляв, що громаді, те й бабі. Але цей «Курс» свідчить, що ця сталінська «традиція» жива там ще й досі. Мабуть, і за Хрущова на нашій батьківщині така «перестраховка» потрібна. І цікаво, що на матеріялі «Курсу» можна добачити в цьому явищі навіть певну закономірність: індивідуально написано ті розділи, що в них менше небезпеки, а гуртом опрацьовані небезпечні, слизькі розділи. А міра безпечности чи небезпечности залежала тут, сказати б, від віддалі в часі: що далі вглиб минулого, то матеріял безпечніший, — і навпаки. Тим то індивідуально написано розділи: «Вступ» до першого тому (І. Білодід), «Літературна мова періоду Київської Руси» та «Українська літературна мова XIV — середини XVI ст. (П. Горецький), а також «Мова творів Т. Шевченка», як, очевидячки, вже усталена з офіційного боку тема і через те безпечна (В. Ільїн). У другому томі індивідуально написано (а може тільки підписано) три розділи: «Українська літературна мова 20-их років (З. Франко), «Взаємозв'язки української і російської літературних мов у радянський період» (Г. Їжакевич) та «Виснозки» (І. Білодід). Усі інші розділи писали по два, три, ба й по чотири автори, а в другому томі навіть «Передмову» та «Вступ» написали вчотирьох — І. Білодід, М. Жовтобрюх, Г. Їжакевич та З. Франко.

Річ зрозуміла, що й самої такої «колективної творчости» було б досить для того, щоб якість текстів була знижена. Тим і можна думати, що наявність у «Курсі» багатьох непотрібних повторень та суперечностей походить саме з цієї «колективної творчости».

Усяких повторень у «Курсі» багато, але особливо дратують читача без ліку-міри повторювані вислови відданости «старшому братові» — «великому російському народові» та «любови» до «великої російської мови». Майже нема такої сторінки в цій великій розміром праці, щоб не було або хвали, або подяки, або мови про «братню допомогу» чи «впливи», а в згущеному вигляді все це подано (знов повторено!) у «Висновках» наприкінці другого тому. Крім того, написано що й спеціяльні розділи. «Російсько-українські літературномовні зв'язки в першій половині XI в.» (з багатьма підрозділами) та «Взаємозв'язки української і російської літературних мов у радянський період».

Це ганебне плазування перед «старшим братом» так непутить усю працю, що її просто гидко читати. А крім того, і воно теж знижує наукову якість. Бож автори замість того, щоб об'єктивно показати, як на літературній українській мові, внаслідок колоніяльної залежности України від Росії, так чи так позначилися впливи російської літературної мови, фактично побудували курс якогось українсько-російського літературномовного процесу, та ще й від найдавніших часів почи-

наючи. І, з одного боку, вони раз-у-раз згадують факти з історії російської літературної мови, які ніякого відношення до української мови не мають (напр., новгородські листи на березовій корі, діяльність російських письменників), а з другого — факти з історії української мови та культури або вважають «спільними», або кажуть, що вони виникли під впливом російської мови й культури. Отож «Слово о полку Ігореві» у них спільна пам'ятка, дарма що в ній відбито яскраві явища живої української мови Київського періоду,*) спільний у них і першодрукар І. Федорович (у них тільки «Федоров»), хоч усі відомі нам його видання надруковано на Україні (у дикій Москві його друкарню спалили фанатики), і в його текстах знати впливи української, а не російської мови (напр., на титульній сторінці «Букваря»: «видруковано во Львові року»...). Важкий період московського переслідування на Україні в XVIII ст. старої української літературної мови автори зуміли перевернути на корисний вплив з боку російських письменників, зокрема М. Ломоносова, на розвиток «української літератури і української літературної мови на нових шляхах» (стор. 110, т. І.), а про переслідування не згадали ані словом. Річ ясна, що вони не могли не схвалити й русифікаторських заходів митрополита С. Мстиславського про обов'язкове вивчання російської мови, що фактично спотворювали творчість тодішніх українських письменників, зокрема Г. Сковороди. Усіх таких трюків не можна, звичайно, в малій рецензії перелічити, але не втерплю, щоб не згадати ще таких «перлів» з найновішого, уже «радянського» періоду. Виявляється бо, що всі ті українські «радянські» письменники, яких автори можуть згадувати, одержали «велику дійову допомогу від передових діячів російської радянської літератури» (стор. 391, т. II). А детальніше про це сказано так: «Зокрема, величезну роль у формуванні української радянської літератури та її стилів відіграли основоположник стилю соціялістичного реалізму О. М. Горький, великий поет нашого часу В. Маяковський, російські прозаїки, поети та драматурги О. Серафімович, О. Толстой, М. Шолохов, Л. Леонов, Д. Бєдний, О. Твардовський, М. Ісаковський, В. Вишневський, М. Погодін та ін.» (стор. 392, т. II.). Як відомо, Горький, письменник переважно 900-их років, не впливав уже після революції навіть на російських письменників, а з українськими письменниками він мав навіть скандальний конфлікт, бо написав до О. Слісаренка листа, скерованого проти української мови. В. Маяковського наслідували тільки деякі третьорядні поети, переважно з «Нової генерації», а не такі самобутні таланти, як П. Тичина, М. Рильський, М. Бажан і ін. А в «Курсі» ж, у його черговому повторенні, про них сказано так: «Міцно зв'язана з традиціями російської радянської поезії, зокрема з творчістю В. Маяковського, і українська радянська поезія, яка в особі кращих її представників — поетів П. Тичини, М. Рильського, М. Бажана, А. Малишка, С. Олійника та ін. — втілила основні принципи поезії В. Маяковського» (стор. 393, т. II). Кого наслідували В. Підмогильний, М. Хвильовий (у пізніших, дозрілих творах), Г. Косинка чи М. Куліш (у найкращих, пізніших творах), про це автори «Курсу» не кажуть, бо цих письменників чи творів не згадують.

Отже, це з одного боку — оті суцільні «впливи» й «допомога». А з другого боку — всі зусилля творців української літературної мови виборсатися з-під страшної залежности від «старшого брата» —*згідно з соціяльним законом відштовху поневоленої мови від мови-гнобительки* — автори «Курсу» або замовчують («горох з капустою» в І. Котляревського, саркастичні завваги Квітки-Основ'яненка про російську мову в «Салдацькому патреті», «черстве кацапське слово» в Т. Шевченка тощо), або ганять з позицій російського мовного імперіялізму як «буржуазний націоналізм».

В періодизації історії української літературної мови відбито той же такий російський імперіялізм, бо в ній усе пристосовано до інтересів Росії. Це і «спільна літературна мова Київської Руси», з максимальним приглушенням льокальних українських явищ (як, наприклад, у мові «Слова о полку Ігореві», і пізнє виникнення «літературної мови української народности» (XIV в.), і «воз'єднання України з Росією», що нібито мало якесь «значення для дальшого розвитку української літературної мови» (друга половина XVII — XVIII ст.), і об'єднання (це вже в деталізації, поданої в т. І, на сторінках 278 - 317) таких віддалених і відмінних періодів, як 80-і роки XIX ст. і 900-і роки XX ст. для того, щоб показати «боротьбу Комуністичної партії за розвиток і утвердження української демократичної культури» навіть у ті часи, коли цієї партії... ще не було. А вже криком кричить той факт, що *з їхньої періодизації зовсім випав період 1917 — 1920 років*, тобто період творення української літературної мови в українській самостійній державі, період, коли наша мова здобула найбільші можливості для свого розвитку, зробила стрибок, що його інерція діє ще й досі, діє й не дозволяє ворогам цілком її заборонити. До цього матеріялу «радянські» мовознавці побоялись навіть торкнутись, брутально розірвавши єдиний історичний процес, зробивши прірву між першим і другим томами. І ця прірва, кажу, криком кричить про більшовицьке насильство над історією української літературної мови! Перший том закінчується описом мови Лесі Українки (померла 1910 р.), а другий починається літературною фразою «Велика Жовтнева соціялістична революція». А щоб створити ілюзію, що все почалося тільки разом із «Жовтнем», автори не спинилися навіть перед фальшуванням загальновідомих фактів, перенісши, наприклад, створення Академії наук на «лютий 1919 р.», хоч її формально відкрито за Скоропадського, восени 1918 р.

Взагалі фальшування й окремих фактів (а не тільки всього процесу) — це теж одна з притаманностей «Курсу». Чи не найвиразніше це видно на доборі письменників і діячів українського мовотворення та на поділі їх на «чистих» і «нечистих». Правда, нелегко сказати, чим саме

---

*) *Див. мою статтю «Мова «Слова о полку Ігореві», Вінніпеґ, 1950 р.*

керуються «радянські» науковці в цій «клясифікації», чому деякі діячі, що свого часу приятелювали і разом та дружно працювали на тернистій ниві української культури, опинилися в різних групах — той серед «чистих», а той серед «нечистих». Зокола це будуть налички «прогресивний» і «реакційний», або той, що любив російську мову, і той, що не любив (це там тепер синоніми «прогресивности» й «реакційности»), але в дійсності для того, хто знає історію, це не завжди було так. Напр., П. Куліш не був «реакційніший» за Нечуя-Левицького, а може, й навпаки, бо він написав «Исторію возсоединенія Руси», а свою мову засмічував русизмами, тимчасом як Нечуй-Левицький писав про непотрібність російського письменства для України і в мовотворенні був такий, як у 20-их роках XX ст. були «буржуазні націоналісти». Але автори «Курсу» П. Куліша зовсім вилучили з історії, а Нечуя-Левицького вивчають якнайпильніше. У П. Грабовського та в Лесі Українки було більше протиросійських висловлювань та тенденцій у творчості, як у Б. Грінченка, але вони серед «чистих», а Грінченко серед «нечистих», і його теж фактично немає в історії української літературної мови, в якій він має величезні заслуги. В. Винниченко політично був багато «прогресивніший» за М. Коцюбинського, він був марксист і навіть трохи чи не комуніст, але його трактують як «буржуазно-націоналістичного письменника», а з Коцюбинського зробили більшовицького святого. Я не кажу вже про М. Хвильового, про М. Скрипника, що із зброєю в руках боролись за «радянську» владу, — їх теж немає в «Курсі».

Той факт, що такої «клясифікації» немає в курсах російської літературної мови (бо там усі «чисті»), підказує думку, що й цей «добір» — свідоцтво залежности авторів від російського імперіялізму. Тільки ж усякому ясно, що через цей безглуздий добір багато фактичних творців української літературної мови опинилися поза «Курсом», а це збіднило український літературномовний процес у ньому (не в дійсності, бо з історії пропущених діячів ніхто не зможе викреслити). Цього, очевидячки, були свідомі й автори «Курсу», бо вони повисували натомість десятирядних щодо значення письменників та діячів, які свого часу майже нічого, або й зовсім нічого не зробили для розвитку української літературної мови (В. Чумак, В. Бобинський, Є. Григорук тощо).

Ба більше: автори зфальшували навіть діяльність своєї комуністичної партії, замовчавши в розділі про 20-ті роки XX ст. постанови й роботу партії в царині українізації, не згадали навіть теоретично вже реабілітованого М. Скрипника. Взагалі розділ про 20-і роки — це один з найжалюгідніших розділів у «Курсі». Це ж був період, коли українська літературна мова розвинула була на всю широчінь ті можливості, що заклюнулись були в 1917 - 20 роках, а в цьому розділі маємо дитячий белькіт недосвідченої З. Франко, що майже нічого про ці осяги не сказала.

Розділ про страшні 30-і роки, коли винищено до ноги творців української культури, подано з цинічним підзаголовком «Дальший розвиток української культури», і в ньому йде мова про боротьбу з «націоналістичними перекручуваннями» в українському мовотворенні, тобто про перекреслення того, що в 20-их роках зробила сама партія, допустивши звичайний розвиток української літературної мови. Отже, це була ліквідація певних досягів, а не дальший розвиток»! Звичайно, ніхто не може сказати, що все у творених 20-ми роками нашвидкуруч нормах літературної мови було бездоганне, але це не було «шкідництво», як його з позиції імперіялістичної Москви називано в 30-их роках і називають тепер автори «Курсу». *Українській мові й культурі не могли свідомо шкодити ті, що любили цю мову й культуру, що життя свої повіддавали за цю справу.* Тільки дальший практичний мововжиток показав би, що в тій роботі було добре, а що погане, і погане пізніше було б знехтуване. Але нам тепер, з історичної ретроспекції видно, що, попри наявність деяких помилок, неминучих у процесі добору мовного матеріялу, *основні тенденції того мовотворення були правильні.* Вони бо, ті тенденції, мали на меті а) зберігати якнайтісніший зв'язок української літературної мови з живою народною мовою та б) охороняти її (літературну мову) від занечищення чужомовними, а серед них і російськими елементами. Це типові тенденції в розвитку всякої літературної мови, в тому числі й російської, в історії якої теж не раз спалахували пуристичні тенденції, сам Ленін виявляв такі заміри, тільки що в ній, чужій походженням і далекій від народної мови. годі такі заміри здійснювати. В українському мовотворенні 20-их років був *демократичний пуризм,* що його, здавалося б, більшовикам, які галасують про свій демократизм, годилося б тільки підтримувати, а не нищити. Ця тенденція тоді була дуже сильна, і вона відбилася у всіх тодішніх підручниках та мовознавчих працях таких мовознавців, як О. Курило, як М. Сулима, що називав протинародні елементи «інтеліґентським намулом». Але особливо яскраво вона виявилась у «Нарисах з української синтакси» С. Смеречинського, що видобув просто невідомі до того секрети духу української мови. Я пригадую, як ці відкриття подіяли тоді на мене, як я, керуючись цією працею, ґрунтовно перебудував тоді синтаксу в своєму «Пиворізі», який був ще в рукописі. Після «Нарисів» Смеречинський написав ще «Студії з української синтакси», але ДВУ, куди він з цією працею звернувся, її відкинуло, і вона, очевидячки, пропала. Деякі з явищ Смеречинський тільки висував, пропонував, їх українські автори могли прийняти або не прийняти, я також не все з його матеріялів уважав прийнятним, але це не було шкідництво. Автори «Курсу» називають цих мовознавців «націоналістично настроєними». Коли взяти питання про лексичні новотвори, що їх чимало тоді витворено в науково-технічній термінології, то треба сказати, що з погляду інтересів того ж таки українського народу новотвори, створені в дусі української мови, завжди кращі за чужомовні запозики.

Новотвори навіть неосвіченій людині дають хоч часткове розуміння явища і обов'язково входять у граматичну систему мови, тимчасом як чужомовні слова призводять здебільшого до зне-

важливого для гідности людини явища т. зв. народної етимології, віддаляють літературну мову від народної і порушують граматичну систему. Тим то стихійний народний новотвір, що його вживала ще моя неписьменна мати і я змалку, — «самокатка» безмірно кращий і від західно-українського «ровера», і від накинутого тепер в умовах русифікації «велосипеда», що його українські селяни перекрутили на «лисапет». З цієї ж причини «літак» кращий, ніж «аероплан», перекручений у народній мові на «гороплан». «Риска» в граматичній термінології зручніша за невідмінюване «тире», що його тепер накинули українській мові русифікатори. А що ж можна сказати про такі чудернацтва, як «перпендикуляр» чи «паралелепіпед», що їх українські діячі 20-их років хотіли були позбутись! То інша справа, що цілком без чужомовних слів ніяка мова не може обійтися, і цього не заперечували й діячі 20-их років. Але і в цю справу домішали в 30-их роках той же таки російський мовний імперіялізм: чужомовні слова могли бути тільки ті, які були і в російській мові; якже таке слово було тільки в українській, та ще, може, й запозичене через польську мову, — тоді біда: це вже була «орієнтація на буржуазну Польщу». Та й неологізми можливі були тільки тоді, як на дане поняття в російській мові вживано неологізма. От можна з певністю сказати, що давній український неологізм «літак» зберігся в українській мові тільки тому, що й росіяни викинули «аероплан», запровадивши натомість несвідомий польонізм «самольот».

Словом, усе було підпорядковане тоді (в 30-их роках) інтересам російської мови, а не української. І цей натиск на українську мову триває ще й досі, як про це свідчить матеріял розділу «Українська мова 40 - 50 років» у цьому «Курсі». До питання про чужомовні слова та новотвори додали ще справу про спільні з російською мовою слова, і тут почали діяти так: якщо на якесь поняття було два слова, своєрідно-українське й спільне з російським, то перше викидали, а друге запроваджували. А потім почали вже запроваджувати російські слова й без будь-якого оглядання на українську мову. В одному місці «Курсу» автори промимрили невиразно про те, що в таких випадках слово мало бути фонетично й морфологічно пристосоване до української мови. Але відомо, що слово «льотчик» чуже для української мови і фонетично, і морфологічно, а його вживають, викинувши вже узвичаєне слово «літун» (згадаймо повість В. Підмогильного «Військовий літун»).*)

Як відомо, цей русифікаційний натиск був скерований на всі складники мови, і «Курс» дає велику кількість такого матеріялу, морфологічного й синтаксичного. У розділі про 30-і роки йде мова про ліквідацію правопису 1928 р., його автори «Курсу» називають «неприродним» і «буржуазно-націоналістичним», хоч він був тільки *синтезою західно-української і східно-української традиції*.

Цікаво відзначити, що, говорячи про ліквідацію цього правопису, автори зовсім не згадують головного ліквідатора — зав. Агітпропу ЦК КП(б)У А. Хвилю, а натомість приписують усю «історичну заслугу» якомусь «талановитому (сік! — В. Ч.) радянському мовознавцеві Г. А. Левченкові», що «виконав основну філологічну (? —

*) *Залишились непристосованими й слова «смисл», «осмислювати», «снаряд» (порівняй — «знаряддя»).*

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх кляс українських шкіл на еміграції:

1. Л. Деполович

БУКВАР

Восьме видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

2. Петро Волиняк

БАРВІНОК

Читанка для 2-ої кляси

Четверте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.20 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

3. Петро Волиняк

КИЇВ

Третє видання

Читанка для 3-ої кляси

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

4. Петро Волиняк

ЛАНИ

Читанка для четвертої кляси

Третє видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

5. Петро Волиняк

ДНІПРО

Підручник з історії української літератури і хрестоматія.

Єдиний на еміграції підручник такого типу.
Книжка ілюстрована.

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

6. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(Фонетика й морфологія).

Видання друге.

Підручник пристосований до українських еміграційних шкіл (багато прикладів і завдань).
Сьогодні — це єдиний підручник з української мови на еміграції.

Ціна: у Канаді і США — 1.70 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

7. Петро Волиняк

ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Підручник багато ілюстрований, фотами, картами, та схемами, стисло написаний, має багато вправ і завдань для самостійної праці учнів, гарно видрукуваний на доброму папері.

Ціна: у Канаді і США — 1.60 дол.,
в Англії та Австралії — 12 шіл.

Замовляти в "Нових Днях". Школам і книгарням та церковним громадам — знижка.

В. Ч.) роботу», а вже разом з ним «спеціяльна правописна комісія... переглянула весь текст антинаукового, націоналістичного «Українського правопису» і ґрунтовно його переробила, вилучивши всі шкідливі правила, які заважали нормальному розвиткові української літературної мови в радянську епоху (? — В. Ч.)».

Варто відзначити також цікаву інформацію, подану в «Курсі», про безпосереднє керівництво Москви в справі русифікації української мови: виявляється, що «Російсько-український словник» 1948 р. «благословив» сучасний найвидатніший російський мовознавець акад. В. В. Віноґрадов, давши «словнику високу оцінку» і написавши, що він «кращий за всі попередні російсько-українські словники», бо «він відображає правильну тенденцію до зближення сучасної української мови з російською» (стор. 225, т. II). Між іншим, акад. В. Віноґрадов — автор шовіністичної брошури «Великий русский язик».

Не можна поминути й того, що автори «Курсу», пишучи про «воз'єднання всіх українських земель у Радянській державі» (в якій? побоялись навіть назвати «українською»! — В. Ч.), не згадали й одним словом «невозз'єднаних земель усередині СРСР — південної Курщини, південної Вороніжчини, українських районів Дінщини, Таганрожчини й Кубані. А натомість із яким телячим захватом пишуть вони про постанову ЦК ВКП(б) з 1938 р. про обов'язкове викладання російської мови в українській школі (і в інших національних), та ще й зазначають, що це сприяло «піднесенню» викладання не тільки російської, а й української мови (стор. 103, т. II).

Годі змовчати й бачивши, як автори плазують перед росіянами в бібліографії. Вони ж базуються мало не стовідсотково на російських дослідах, які здебільшого не мають ніякого відношення до української мови, та ще й такі «великі авторитети», як, наприклад, «всесоюзний староста» Калінін. А з українських дослідів вони здебільшого згадують тільки... свої власні (найбільше Білодідові). Більшого спустошення української науки, як у цьому «Курсі», не може й бути!

Відзначені вади «Курсу» (далеко ще не всі) — це те, за що автори його, може, морально й не відповідають: це те, що про нього каже народна мудрість: «Скачи, враже, як пан каже!» Але є в «Курсі» багато й таких хиб, що їх могло б не бути, якби автори не були новаками в цій царині науки. От, наприклад, об'єкти опису чи вивчення — це в них переважно мова красного письменства. Це хибне трактування самого поняття літературної мови, що, як відомо, має багато ширший засяг. Після виходу першого тому на цю хибу звернули були увагу критики, як про це свідчить допис у ч. XVI «Мовознавства» за 1961 рік, стор. 127 і в другому томі автори спробували охопити й інші жанри літературної мови, а також надолужити прогавлене в першому томі. Та це призвело до таких дивовиж, що вони, пишучи про публіцистику 20-их років XX ст., починають від публіцистики другої половини XIX ст. Те саме і з «становленням (наставанням? — В. Ч.) і розвитком мови науки», коли їм довелось говорити про наукові праці С. Подолинського, М. Драгоманова й ін. Взагалі тут, у другому томі, здається, можна добачити вплив (так! так!) моєї праці «Українська літературна мова», що вся побудована на такому методологічному принципі. Звичайно, її ніде навіть не налаяно.

Друга велика методологічна вада «Курсу» — поплутання красного письменства з мовою (як це видно хоч би й з отих цитат про «впливи», що я вже наводив) та залучення в розгляд засобів поетичної мови (метафор тощо): це матеріял історії літератури, а не історії літературної мови як засобу суспільного взаємнення. А тимчасом у «Курсі» маємо такі заголовки, як от «Образні засоби» (повторюються багато раз) чи «Прийоми (способи? — В. Ч.) маріністичного живопису». Можливо, що в процесі писання автори усвідомили цю помилку, бо в другому томі таких заголовків уже немає, хоч поетичну мову подекуди ще розглядають.

За такий сумний вислід праці чималого гурту науковців найбільше, мабуть, відповідає редактор обох томів І. К. Білодід, та він, либонь, і призвів до такого «сумного висліду», бо хоч він тепер і академік, але в науці він людина, здається, випадкова. Прийшовши від політики і керуючись політичними критеріями з позицій російського імперіялізму, він зробив перекручену історію української літературної мови, зфальшував її, показав історичний процес і досяги у дуже й дуже збідненому вигляді. Але в дійсності українська літературна мова не така, як її показав Білодід, вона безмірно багатша й краща. *Бо сучасна українська літературна мова — це не тільки ті тексти, що їх «дозволяють» московські віноґрадови, а пишуть білодіди, а все те, що може бути тепер у суспільному обігу,* аж від Котляревського почавши. Коли український читач знаходить у текстах В. Підмогильного слово «літун», то для нього це слово існує, коли він читає в А. Тесленка «громовинне світло сяє», то й «громовина» для нього існує поряд із «електричеством», що теж трапляється в текстах цього письменника (хоч не виключене, що його вставили тепер редактори, це треба б перевірити). Я не хочу цим сказати, що слід тепер уживати «громовини» замість «електрики», але я хочу сказати, що, мавши в обігу всякі такі можливості, український мовлянин у своєму приватному вжитку буде вживати того, що йому здаватиметься відповіднішим. І про такий ширший діяпазон добору вислівних можливостей сучасної української мови свідчить мова сучасних радянських же письменників, та ще й не тільки старшого покоління (як М. Рильський, М. Бажан, Ю. Смолич), а й молодшого — як М. Стельмах, І. Вирган, ба й наймолодших поетів та прозаїків. І загальне враження таке, що автори «Курсу» пасуть уже задніх, відстають від життя, фіксуючи казенні настави русифікаторів. Тож можна сподіватися, що коли в Україні подихне вітерець волі, українська мова скине з себе русифікаторський намул, як білокрилий лебідь скидає із свого пір'я, стрепенувши крилами, болото.

Але хтось може запитати: невже в цьому «Курсі» немає нічого корисного? Корисне в ньому є: це *деякий фактичний матеріял,* що його в умовах вільного світу можна інакше зінтерпретувати.

Коли автори «Курсу» відзначають етапи русифікації, як осяги, то для нас це свідоцтво й розкриття етапів не чого іншого як русифікації. Так, наприклад, ще в 40-их роках уживали слова «лицар», а в 50-их стали уживати російського «рицар», замість давніх українських «відсотків», «поступ» тощо почали вживати відповідних російських варваризмів. У морфології замість виразно всеукраїнської форми давального відмінку «дядькові Петрові» стали вживати «дядьку Петрові» або навіть «дядьку Петру». У синтаксі замість «що більше, то краще» стали вживати «чим більше, тим краще». І так далі, і тому подібне. *Це все нам потрібне для того, щоб знати механізм ворожої роботи в нашій мові.*

Звичайно, не можна сказати, щоб це був для нас дуже «веселий» матеріял, бо це насильство над живою душею нашого народу, і тому читати цю працю так боляче. Тим я й цю рецензію писав нехотя, думаючи: «Чи варто?» Але потреба дати пересторогу для наших читачів у вільному світі, щоб вони, через непоінформованість, не взяли цей «Курс» за чисту монету, примусила таки мене написати. Річ ясна, що я ще не сказав усього, що треба було б сказати.

Іван ПІДДУБНИЙ

НОВИЙ ЕТАП РОСІЙСЬКОГО ІМПЕРІЯЛІЗМУ

ГЕНЕРАЛЬНА ЛІНІЯ МОСКОВСЬКИХ КОМУНІСТІВ

Більшовицька революція в Росії відбувалась під гаслом світової революції. Підставою для того провідник її В. Ленін вважав революції більшовицького взірця в переможених у першій світовій війні державах центральної Европи — Німеччині й Австро-Угорщині. Але ті розрахунки "геніяльного вождя світового пролетаріяту" не здійснились. Довелось перебудовувати цілу генеральну лінію партії, спрямовану на завоювання світу. Більшовицька партія, заховавши, мов той злодій, ножа за халяву, стала на позицію вичікування сприятливіших умов для здійснення своїх замірів. Завуальовуючи свою політику гаслами про мирне співіснування з країнами іншої соціяльної системи, в ту добу більшовики галасували на цілий світ: "Чужої землі не хочемо!" Це не могло не подобатить народам Заходу, що справді щиро прагнули миру або готові були "торгувати хоча б і з канібалами".

Але за мирними гаслами більшовиків наївні політики Заходу не спромоглись побачити характеру справжньої російської політики, спрямованої на підбій світу. Оскільки власних сил для того явно не вистачало, більшовики уміло використали войовничий дух свого тоталітаристичного вихованця — Гітлера. Вони поспішили зі щедрою допомогою йому саме в час, коли він робив вирішальний розгін для завоювання Европи. У славнозвісний пакт Ріббентропа-Молотова кожна з договірних сторін вкладала свій зміст і свої далекойдучі наміри. Гітлер потребував матеріяльних ресурсів для ведення війни і вільних рук на заході, а більшовики — допомоги гітлерових дивізій, щоб чужими руками завдати болючого удару ненависному для них "гнилому Заходові". Заодно вони одержували змогу демонструвати перед світом свою "мирну" політику.

І, треба визнати: більшовицькі стратеги не прорахувались: наслідком програної Гітлером війни (що можна було передбачати) більшовицька імперія посунула свої кордони аж до центру Західньої Европи, а в Азії в її орбіту впливу попала половина величезного континенту. Отже, сьогодні ця новітня імперія має в своїх руках мало не пів світу.

У зв'язку з цим "досягненням" для більшовиків не має значення той сумний факт, що викликана з їхньою допомогою Друга світова війна спричинила загибель десятків мільйонів людей: цього "гарматного м'яса" в СРСР вистачить...

Як бачимо, більшовицькій стратегії можуть позадрити найбільші імперіялісти цілої світової історії.

А проте, "мало не пів світу", то ще не цілий світ. Отже, перед кремлівськими політиками й стратегами ще чимало "роботи". А до того ж, та "робота" ускладнюється тим, що "гнилий Захід", хоч і з запізненням і хоч і повільно починає усвідомлювати небезпеку агресивного комунізму і починає будувати на його дорозі перепони.

Однією зі старих перепон проти більшовицької поводі безперечно є Сполучені Штати Америки — могутня економічно й мілітарно, демократична держава. Вона, хоч і зреклась задекларованої свого часу політики визволення поневолених більшовизмом народів, то проте твердо залишилась на позиції оборони ще не загарбаної більшовиками частини вільного світу. Звідси люта ненависть кремлівських верховодів до американського "імперіялізму".

Другою, не менш небажаною й небезпечною перепоною для поширення влади комунізму є організація західньо-европейських держав є т. зв. Европейська Економічна Спільнота (ЕЕС). Будучи заініційована, як організація з суто економічними завданнями, вона має тенденції перетворитись на політичну спільноту (своєрідний коммонвелт британського взірця, чи конфедерацію, а, може, й федерацію) тих держав з імовірним приєднанням до себе інших народів, що не безпідставно вбачають у тому об'єднанні значні взаємні користі, як у ділянці економічній, так і політичній. Останнє особливо з огляду на агресивний характер новітньої Московської імперії, що вміє підступно завуальовувати свою політику під мирними гаслами.

Цей прикрий для кремлівських верховодів факт змушує їх до прискореного й радикального перегляду економічної структури СРСР, як також і його сателітів в цілях ще більшої, як досі, централізації господарчої системи, що давало б можли-

вість поставити всю економіку цілого комуністичного бльоку на міцні мілітарні ноги.

Не меншою колодою на "шляху до комунізму" залишається, набридла й завжди надокучлива більшовикам, національна проблема, у якій вони, так само, як в економічній галузі, намічають вжиття радикальних заходів.

Цим двом кардинальним питанням небезпідставно було приділено основну увагу на останньому з'їзді КПРС, що його постанови було покладено в основу нової партійної програми на цілих двадцять років, цебто аж "до комунізму".

Еміграції не повинна бути байдужою політика московських "босів" нашої батьківщини і тому ми вважаємо за потрібне бодай в основному ознайомити наших читачів з їх намірами.

ПРОБЛЕМА ЕКОНОМІКИ

Як відомо, зорганізована скоро по закінченні війни економічна спілка Бельгії, Голляндії та Люксембургу (Бенелюкс) розрослась на даний час у могутню Европейську Економічну Спільноту, що включає в себе такі високоіндустріяльні країни, як Західня Німеччина, Франція, Бельгія, Італія та інші з кількістю понад 250 мільйонів осіб. Лише митна політика (безмитний продаж промислової й сільсько-господарчої продукції) дала несподіваний навіть для оптимістів економічний ефект. Економіка цих країн швидкими темпами зростає, вони не знають проблеми безробіття, що є одним з чутливих бичів неорганізованої економічної системи, і т. п.

З огляду на ці несподівані успіхи, останнім часом Велика Британія, що з певними застереженнями і навіть недовір'ям ставилась до перших кроків цієї Спільноти, — не зважаючи на труднощі унормування у зв'язку з цим економічних взаємин з країнами свого коммонвелту, — стала домагатись участи в ній.

Нечуваний розвиток економіки країн ЕЕС не малою мірою занепокоїв комуністичний бльок держав. Не кажучи вже про те, що блискучий економічний розвиток капіталістичних країн протирічить теорії марксизму-ленінізму, більшовицькі проводирі не безпідставно вважають ЕЕС величезною реальною перепоною на дорозі до їхньої мети.

І тому в Москві почали бити на сполох. Сполошились тамошні політики і кинулись шукати рятунку. У червні 1962 р. в Москві відбулась з цього приводу Нарада представників компартій країн Ради Економічної Взаємодопомоги (РЕВ), що включає всі країни комуністичного бльоку (за винятком останнім часом Китаю). Хоч ця Рада існувала й раніш, але економічні взаємини між СРСР та його сателітами будувались переважно на основі багатоукладного господарства, цебто держави-сателіти мали певні "вольності" в ділянці економіки. Це в значній мірі гальмувало розвиток економіки цілого комуністичного бльоку і, що найголовніше, не давало повної змоги Москві командувати сателітами на свій смак і на свою користь.

Обговорюючи ці проблеми, журнал "Проблеми мира и социализма" (ч. 9, 1962 р.) пише: "...ми враховуємо об'єктивні тенденції до інтернаціоналізації виробництва, що діють у капіталістичному світі, і відповідно до цього спрямовуємо свої економічні й політичні заходи... Об'єднаному фронтові сил імперіялізму соціялістична спільнота протиставить ще монолітніший єдиний союз...".

Нарада ухвалює створити постійний Виконавчий Комітет РЕВ. Москва призначає на його голову заступника голови Ради Міністрів СРСР. З цього можна бачити, яке значення надає Москва цьому органові та його функціям.

Нарада видає повідомлення, в якому зазначається, що дотогочасні досягнення "вимагають ще тіснішої економічної й науково-технічної співпраці соціялістичних країн, створення сприятливіших умов для поширення й правильного формування міжнародного соціялістичного розподілу праці" ("Правда", 9. VI. 62 р.).

Нарада ухвалила "Основні принципи міжнародного соціялістичного розподілу праці", в яких ставиться в обов'язок кожної республіки СРСР, як також і держав сателітів під час складання планів господарчого розвитку "враховувати потреби й можливості всіх соціялістичних країн" ("Правда", 17. VI. 62 р.). Ця постанова зобов'язує в країнах соціялістичного табору запроваджувати виробництво однорідної продукції, як у промисловості, так і в сільському господарстві, засуджується тенденції до автаркії й самопостачання, що, мовляв, стоять на перешкоді до спеціялізації виробництва й знижують його виробничий ефект.

Хрущов, скоро після згаданої червневої наради, підкреслив, що постанови цієї наради мають бути покладені в основу "единого світового соціялістичного господарчого комплексу" і повторив це в журнальній статті ("Проблеми мира и социализма" та "Коммунист" за вересень 1962 р.). У цій статті підкреслюється потребу створення "единого господарчого організму" всіх держав комуністичного бльоку.

Слідом за голосом вождя журнал "Международная жизнь" (ч. 8, 62 р.) ставить питання про перехід від практики координування планів до "складання единого народньо-господарчого пляну в маштабах всієї світової системи соціялізму". А журнал "Проблеми мира и социализма" (ч. 9, 62 р.) говорить про систему заохочування при реалізації господарчих планів, що враховують цього роду тенденцію в плянуванні і, одноразово, недвозначно натякає на "взаємну відповідальність" за їх виконання.

Отже, СРСР, залишаючись державою, що всі сили покладає на створення замкнутого, самовистачального господарства, вимагає від своїх окраїнних республік, а тепер уже й від сателітів, вузької господарчої спеціялізації. Це не може не відбитися шкідливо на їхньому господарчому розвиткові, як окремих держав; особливо ж це дасться взнаки рядовому споживачеві цих підкорених Москві країн, бо єдиний господарчий план для всіх країн комуністичного бльоку має на увазі передовсім потреби "будівництва соціялізму", цебто політичні потреби СРСР, як політичного центру всього комуністичного бльоку, а не життєві потреби громадян цього бльоку.

От чому російські пропагандисти цю гірку плянувальну пілюльку подають московським васалам

у підсолодженому стані, мовляв, така економічна політика зміцнює їх суверенітет, "оскільки кожна країна в своєму розвитку дістає можливість спиратись не лише на власні сили, але й на підтримку всієї спільноти" ("Проблеми мира и социализма", ч. 9, 1962 р.).

Шкідлива та часом навіть небезпечна однобокість національної економіки, не кажучи вже про втрату при цьому економічного, а, слідом за ним, і політичного суверенітету, викликає спротив з боку окраїнних республік СРСР та його сателітів. Це можна вичитати в статті провідного журналу ЦК КПРС "Коммунист" (ч. 9, 62 р.). В ній пишеться таке: "Нові взаємини в світовій соціялістичній системі формуються не самопливом. Закони розвитку світової соціялістичної системи діють зовсім не автоматично. Для їх реалізації конче потрібна передовсім інтернаціональна політика братніх партій. Розробляючи внутрішню і вовнішню політику пролетарський інтернаціоналізм вимагає від кожної братньої партії керуватися не лише інтересами своєї країни, але також інтересами всієї соціялістичної системи, світового комуністичного й робітничого руху. Саме проти цього виступає націоналізм, що в сучасних умовах є найбільшою небезпекою для єдности й згуртованости соціялістичної співдружности".

Що віщує господарству України ця політика московських верховодів? Вона зобов'язує в галузі промисловости ще більше, як досі, налягти на здобування московському центрові промислової сировини — металу, руд, енергетичних ресурсів тощо та півфабрикатів. "Старший брат" має використовувати все це для виробництва таких "делікатних" речей, як літаки, танки, радарні устаткування, гармати, пароплави (в першу чергу — військові), "супутники" тощо. "Молодші брати" не мають на це права. А саме в цьому і є суть колоніялізму. І саме тут виглядає колоніяльне шило з мішка сучасної Московської імперії.

У ділянці сільського господарства ця політика вимагає: дати ще більше пшениці (для московських промислових центрів та на експорт), хоча б колгоспний кріпак залишився тільки на курячому харчі — просі та свинячому — кукурудзі... Ця політика вимагає з України дати ще більше цукру, що добувається примітивними засобами, а тому й надзвичайними зусиллями колгоспників, у розмірах понад 80% всієї продукції цукру в СРСР. І все це робиться, не зважаючи на елементарні вимоги агрономічної техніки, що жорстоко розплачується за нераціональне використовування грунтів.

Отже, Україна та інші т. зв. радянські республіки, як також і сателітні держави, мають перетворитися в основному на сировинні бази "будівництва соціялізму", інакше кажучи, новітньої московсько-комуністичної імперії.

Так, у схематичному зображенні, виглядає новітній російський імперіялізм. І такими дорогами він прямує в ділянці економіки.

НАЦІОНАЛЬНА ПРОБЛЕМА

Як ми вже сказали, на дорозі "до комунізму" стоїть ще одна перепона — національна проблема. Тому і в цій ділянці своєї політики хрущовські "ліберали" на останньому своєму з'їзді намітили певну лінію, що мала б, якщо не цілковито усунути, то бодай у значній мірі унешкідливити національну проблему.

Як відомо, одним з найбільш принадних для представників національних меншин Росії, отже й для українців, було старе гасло Леніна: "Національне самовизначення аж до відокремлення". На цей гачок у період революції в кол. Росії пощастило більшовикам схопити немало українських, як також і іншонаціональних, Скрипників, Затонських, Порайків та Хвильових. Але, як тепер визнає російський пропагандист, тоді "Всякого роду буржуазні організації, всілякі "національні уряди" стали муром на шляху соціялістичної революції" (О. І. Чистяков, "Взаимоотношения советских республик до образования СССР"). Тому з боку творців т. зв. жовтневої революції потрібні були надзвичайні мілітарні заходи (за комуністичною фразеологією — "дійова допомога"), щоб змусити ці уряди й народи до "об'єднання... навколо Совєтської Росії" ("ЦК КПСС в резолюциях С'ездов й Совещаний", ч. 1). Через те, що "окраїни" ще довго по жовтневій революції не заспокоювались наголошувалась потреба існування федеративних взаємин з тими "окраїнами". З'їзд РКП у березні 1921 р. у своїх резолюціях записав такі облудні слова: "...без подолання колонізаторських і націоналістичних пережитків... неможливо створити на окраїнах міцні і пов'язані з масами справді комуністичні організації, що гуртують у своїх рядах пролетарські й напівпролетарські елементи місцевого й російського населення на основі інтернаціоналізму". І далі: "...в низці національних республік... значна частина робітничої кляси, що є основною підпорою радянської влади, належить до російської національности" і тому, враховуючи небезпеку в той час з

ЧИСТИМО ФОРНЕСИ

усім нашим відборцям опалової оливи.

Тому користайте з цієї нагоди і замовляйте негайно в нашій фірмі опалову оливу.

Будете мати повне вдоволення та

ПЕРШОРЯДНУ ОБСЛУГУ

DNIPRO Fuel Oil Ldt.

196 Bathurst St.

Телефонуйте:

Удень і вночі: EM 6-6539, EM 6-6530

боку "окраїн", тоді писалось, що "...розмови про перевагу російської культури і неминучости перемоги вищої російської культури над культурами відсталіших народів... є нічим іншим, як спробою закріпити панування великоруської національности".

На цій основі було побудовано т. зв. "Союз Радянських Соціялістичних Республік". А проте, той самий з'їзд РКП федерацію розглядав як "переходову форму до вищої єдности трудящих усіх країн в єдиному світовому господарстві, що його конечність стає чимраз більш обов'язковою".

Ця політика "співіснування" комуністів з "націоналами" породила НЕП, українізацію, що трагічно закінчились для справи "окраїнних" народів та окремих численних їх діячів. НЕП продовжувався аж до 30-х років, коли Сталін заявив, що "...головною небезпекою є той ухил, проти якого перестали боротись і якому дали розростись до державної небезпеки" (Сталін, "Твори", т. 13). Тоді то в Україні було визнано "ухил в український націоналізм" за головну небезпеку. І тоді перестали говорити про російський великодержавний шовінізм, і почали говорити про "совєтскую родіну" і "єдіний совєтский народ".

Остання програма КПРС розглядає "місцевий націоналізм", як "основну політичну й ідеологічну зброю, що її міжнародня реакція і рештки внутрішніх реакційних сил використовують проти єдности соціялістичних країн".

Але однаразово з цим нова програма КПРС визнає, що "...в націоналізмі поневолених народів є загальнодемократичний зміст проти гніту, комуністи підтримують його, уважаючи за історично виправданий на певному етапі (Підкр. наше. І. П.). Бо, продовжує нова програма КПРС, "Корінною умовою розв'язання загальнонаціональних завдань є послідовна боротьба з імперіялізмом". І перш за все з "імперіялізмом США".

Можна не дивуватись таким молодим симпатикам московсько-комуністичного імперіялізму, як от єгипетський Насер, кубинський Кастро чи ґанський Нкрума. Але дивно і сумно констатувати серед державних і політичних діячів США прихильників більшовицької "концепції" мирного співіснування.

Не зашкодило б знати це також і декому з наших політичних емігрантів, що в своїх політичних потягненнях виходять з т. зв. "реалітетів", покладаючи надії на можливість еволюції більшовицького режиму в бажаному для української визвольної справи напрямку. Лише побіжне ознайомлення з тенденціями політики комуністичної партії СРСР дало б їм багатий матеріял для зрозуміння своїх "визвольних позицій"

Після 22-го з'їзду КПРС, як з мішка, сиплються докори й погрози на адресу "окраїнних націоналізмів". Так от, журн. "Партийная жизнь" (ч. 19, 1962 р.) б'є по тих, хто "республіканські інтереси ставить вище від державних", хто плекає "утриманські настрої" і бундючно заявляє, ніби "В свідомості радянської людини основне місце посідає почуття національної відокремленості і його приналежности до тієї чи іншої нації, а не те, що вона є громадянином великої Радянської країни, членом єдиної родини будівничих комунізму".

Для солідніщого підпертя концепції, що передбачає ще більше урізування прав ще недавно, хоч на словах, радянських соціялістичних республік, вожді комунізму впрягають таку свою важку ідеологічну артилерію, як журнал "Вопросы Философии". В ч. 9 за 1961 р. цього журналу комуністичної філософії ставляться такі віхи в напрямку ліквідації націй, як історичних, культурних і т. п. категорій: "Розвиток соціялістичного розподілу праці між національними республіками й областями згуртував нації СРСР в єдине багатонаціональне ціле, в єдиний і одноразово багатонаціональний радянський народ, (підкр. в оригіналі. І. П.), що має спільну територію й економічне життя, спільні риси психічного складу, що виявляється в спільності єдиної за змістом соціялістичної культури... Це... вже не "нація", а нова історична суспільність (економічна, політична, культурна і навіть мовна), вища й ширша за типом, як народ і нація". І далі, хоч і не впевнено, пророкується ніби "...соціялістичні нації будуть, очевидно, в процесі безперервного, всебічного спілкування творити переходові історичні спільності, які щодалі будуть поширюватись, аж поки не зіллються в єдиній комуністичній людськості".

Слідом за своїми філософами "Правда" в ч. від 2. XI. 61 р. твердить ніби у підрадянських людей уже тепер "склались спільні риси духового складу", ніби "розвивається спільна для всіх націй інтернаціональна культура" і що ніби "російська мова стала спільною мовою міжнаціонального єднання і співпраці всіх народів СРСР".

Тут послідовники Леніна намагаються переплигнути навіть через свого вчителя, який писав, що нації, як загально відома категорія, уціліють ще "довго й дуже довго навіть після запровадження диктатури у всесвітньому маштабі" (Ленін, "Твори", т. 25, ст. 227).

Фантазуючи на мовну тему, теоретики з журналу "Вопросы философии" в тому самому числі, відому раніш комуністичну теорію єдиної світової мови, доповнюють тезою про можливість визнання (щоправда, тимчасово) існування кількох "національно-зональних" мов. Розуміється, що серед перших "нєціонально-зональних" мов має бути, в першу чергу для всіх націй СРСР та його сателітів, за винятком, мабуть, Китаю, — мова Леніна-Сталіна-Хрущова. Про це більшовицькі філософи пишуть (щоправда, оглядаючись на задні колеса) так: "Російська мова, будучи національною для росіян і спільною міжнаціональною мовою для всіх

JOSEPH J. RAJCA FURS
921 College St. — Tel.: LE 4-5545
(at Dovercourt)
КУШНІРСЬКА РОБІТНЯ
Хутра на замовлення з різного роду шкірок
△ ПЕРЕРІБКИ,
△ НАПРАВИ,
△ ПОВНА ҐАРАНТІЯ.

народів СРСР, що об'єднує їх в процесі економічної, політичної й культурної співпраці й єднання, творить нову мовну спільність національної мови (підкр. в ориг. І. П.), що існує, до того ж, поруч з національною, мовною, територіяльною, економічною й культурною спільністю, яка охоплює всі ці спільності багатьох націй".

Не важко зрозуміти, що за всією цією софістикою ховається асиміляційна русифікаторська політика московських більшовиків.

"Закони розвитку соціялістичної системи (повторимо за "Коммунистом") діють не автоматично". Тому численна група українців, що за більшовицькою ж таки (отже фальшивою) статистикою мешкала в 1959 р. тільки на території однієї Російської республіки і наближалась кількісно до 3,5 мільйонів осіб ("Народное хозяйство РСФСР"), не має рідної школи, преси тощо. І тому відбувається порядком "братньої допомоги" обмін робітничих кадрів, інакше кажучи — свідоме перемішування різнонаціонального населення; провадиться русифікація шкільництва, преси тощо в Україні. Наслідком усього цього, як це не без задоволення констатує "Правда" (17. III. 61 р.), "...союзні республіки з року в рік перетворюються на щораз більш багатонаціональні".

Як бачимо, діячі російської царської імперії, які діяли під гаслом "Не било, нет и быть не может", були принаймні одвертіші й чесніші в своєму ставленні щодо такої "національної меншини", як українці.

Для тих, хто вважає, що людина — лише механічна суміш (чи нехай і хемічна сполука) твердих тіл і рідини — мова є лише засіб, зокрема для колективної праці. Для нас же, що бачать у людині істоту, наділену розумом, почуттям, волею, для нас мова — не лише засіб, але передовсім — душа народу. І ми, слідом за нашим національним пророком, що віддав своє життя за національні й людські права свойого народу, скажемо:

Не вмирає душа наша,
Не вмирає воля.
І неситий не виоре
На дні моря поля;
Не скує душі живої
І слова живого...

Петро ВОЛИНЯК

Не все те золото, що блищить

Недавно на кіноекранах США й Канади появився новий фільм — «Тарас Бульба». За кілька днів перед показом фільму для всіх кінотеатр «Одеон» у Торонті показав фільм редакторам української преси й радіо, сподіваючись, очевидно, підтримки. Театр не помилився — наша преса підтримала фільм не тільки тим, що друкує великі платні оголошення, а й схвальними рецензіями.

«Вільне Слово", наприклад, стверджує, що фільм своїми якостями перевершує (!!!) Гоголя... «Гомін України» відзначає хиби, але додає: «Щоб правильно схопити суть справи, слід вдуматись в дійсність», мовляв, як «вдумаєшся в дійсність», то прийдеш до висновку, що фільм добрий, тому не вагайся, забирай жінку й дітей і біжи в кіно «Одеон»...

Американська українська преса відзначає деякі хиби фільму, але закликає українську публіку оглянути його («Свобода», стаття О. Лисяка). У деяких містах США сестри-василіянки організували показ фільму для учнів цілоденних українських католицьких шкіл.

Що ж являє собою ця чергова продукція Голлівуду? У реклямах перш за все підкреслюється, що фільм коштує 7 мільйонів долярів, два роки праці і так далі, а тому поспішайте оглянути «*ще одне чудо світу!*»

І народ валить, бо хто ж зречеться щастя оглянути «чудо світу»?..

Що ми скажемо про цей голосний фільм? Перш усього, продюсер фільму Гарольд Гехт і режисер Дж. Лі Томпсон дуже мало рахувалися з Гоголем. Вони лиш використали його ім'я та заголовок його відомої повісти і саму ідею, якщо про якусь ідейність цього фільму можна говорити взагалі. Режисер не поцікавився ні країною, ні добою, ні побутом, ні одягом, навіть і не пробував показати у фільмі гоголівських типів. Це свідчить, що він і не намагався бути мистцем-творцем, а був звичайним аматором, поганим ремісником-грошоробом. Скажуть, що він не міг роздобути відповідних матеріялів. Неправда. Якщо він мав 7 мільйонів долярів, то міг же він витратити з них 5 - 6 тисяч, щоб поїхати в Київ, замовити собі в театрі опери й балету ім. Тараса Шевченка оперу «Тарас Бульба», щоб бодай мати маленьку уяву про українців і ту добу, фільм з якої він мав ставити. Та він цього не зробив, уяви про це все не має, що свідчить про його несолідність, є доказом того, що він не мистець.

Та розглянемо фільм.

ОДЯГИ. «Збір Богородиці», інакше про них не скажеш: російські, польські, татарські, циганські, еспанські, але найменше українські.

КРАЄВИДИ. Ніяк не українські, не степ, а передгір'я. У реклямі, яку роздали редакторам у кінотеатрі «Одеон», говориться, що продуцент, режисер і виконавчий директор об'їхали увесь світ, щоб знайти місцевість, подібну до українських степів. Знаєте де вони шукали «двійника» українських степів? В Італії, Австрії, Баварії, Еспанії, Мехіко, Перу, Чіле і , врешті знайшли таку місцевість аж у... «*передгір'ях суворих, покритих снігом, Андів*». Отакі географи з американських мистців: шукали рівних, як поверхня стола, українських степів, що розташовані на висоті 20-50 метрів над рівнем океану, у *найвищих горах*

Европи й Америки: в Альпах, на Балканах, Піренеях, Андах, Кордильєрах...

БУДОВИ. Ніяк не українські. Козацький полковник, себто, якщо порівнювати за американськими умовами, особа вища становищем від губернатора штату, бо має військову й цивільну владу в полку, себто у великій області, живе у якійсь шопці такого розміру і якости, що в Україні навіть такого гидкого курника немає. Знають американські мистці Україну, нічого й казати!

Чому б режисерові не поцікавитись, якби він був мистцем, а не грошоробом, українською матеріяльною культурою тих часів? Таж він мусів би тоді дізнатись щось про українське (козацьке) барокко в будівництві, дізнався б багато про керамічні вироби, меблі, килими, одяг і т. д. і фільм не був би найпримітивнішою халтурою, якою він фактично є тепер.

ВИГЛЯД І ПОВЕДІНКА КОЗАКІВ. У всякому разі не козачі. Замість оселедців якісь шолудиві ослячі хвости. Козаки понад усяку міру суєтливі, не говорять, а кричать, як знервовані жиди чи цигани. Нагадують не нормальних людей, а неврастеніків. Про властиві українцям, а тим більше нашим козакам, гідність, статечність, самоповагу нема й мови. Це — психопати, які час од часу виконують ідіотичні трюки ради трюків. Наприклад, Андрій змагається з іншим козаком і кілька разів перескакує конем страшенну яругу, з якої курить якийсь пекельний дим, як з вулкану. Козаки були відважні й хоробрі. Це правда. Життя не шкодували, якщо його треба віддати за свій край, народ, за свою віру. Але ніхто так не шанував людського життя, як український козак: він ради спорту нікого не вбиває і сам не вмирає. Отож ці перескоки — від початку й до кінця — історичний і мистецький фальш.

Так само й «прогулянки» п'яних козаків по кладці через яму, у якій сидить розлючений і голодний ведмідь. Можливо, якийсь п'яний російський купець чи поміщик міг і такі трюки виробляти, але український козак — ніколи в світі.

Режисерові байдуже, що Тарас Бульба — полковник, людина з вищою освітою, що знає кілька мов (бодай латинську, польську й татарську, крім української), що це вже літня людина. Що йому до того? Він примушує його купатись з Андрієм у препоганому ставку, діставати з дна муляку і взаємно обмазувати нею свої обличчя. При цьому й син, і батько не регочуть, а іржать, вибачте за вираз, від вдоволення...

МУЗИКА. Тільки одна українська мелодія звучить у цьому «українському фільмі» — тема кохання. Решта ж музики базована на російських творах. Тут і відома всім (бодай з пластинок) «Калінка-малінка моя» і сороміцька російська пісня, що починається словами:

Дєвкі в лєс по маліну,
Я поймал Катєріну...

Так і хочеться сказати: ну, піймав, то й тримай, щоб не вирвалась, але при чім же тут великий Гоголь і його чудова повість, при чім же тут неповторний у своїй красі й моральній чистоті український гопак?

ТАНЦІ. Ніби гопак, що танцюється під «Калінка-малінка моя» і «Дєвкі в лєс по маліну». Звичайно, всі кроки російські. Балетмайстер намагався зробити танець таким «темпераментним», щоб танцювало все живе й мертве. Тому цей танок нагадав мені танок із опери І. Дзєржинського «Тихий Дон» у Київській опері. Там хто не міг танцювати (старий козак), то сидів на даху й рукою повертав ногу на всі боки... Не знаю, чи Владімір Ірвін і Татьяна Смірнова (хореографи фільму) копіювали свої танці з тієї вистави, чи ні, але і в першому і в другому випадкові я чув багато галасу, бачив багато суєтні, руху, але темпераменту в танці я відчув мало. Взагалі, культурному глядачеві дивитись на танці в Голівудському «Тарасі Бульбі» нема найменшої потреби.

ГОЛІ ЧИ НАПІВГОЛІ ЦИГАНКИ. Ними дуже захопився Олег Лисяк у «Свободі» (Так, так, той самий Олег Лисяк, якому так не сподобались танці ансамблю Павла Вірського...). Можливо, що десь, колись (як виняток) циганки перед козаками й роздягались, але все таки це (роздягання циганок) досі було історичною монополією російських купців і поміщиків. А що циганки замість одягу на тілі носять величезне гаддя, то це знову історичний і мистецький фальш — українці споконвіку гидують гадом і плазом (навіть і в людській подобі, а не тільки в гадючій!) і до циганки з гадюкою порядний козак не доторкнеться навіть до одягненої, а не то що до голої. Голі жінки й гадюки — це вже американська монополія, а ніяк не українська.

Олег Лисяк вважає, що «пікчер» є «олрайт», я ж вважаю це просто несмачним. Режисер, щоправда, був дуже делікатним і «всього» не показує. Козак веде циганку в кукурудзу, а потім тільки піднімається з кукурудзи і розпливається в самовдоволеній посмішці. Кадр дуже цікавий і тільки цього вистачає, щоб організовано вести дітей наших цілоденних шкіл на фільм...

Тут треба відзначити ще один деталь: в Україні в ті часи кукурудзи не тільки що ніхто не бачив, а навіть і не чув про неї. Але голлівудські майстри фільмів цього не знатимуть ще й до другого потопу.

ЦЕРКВА. З булови й розмалювання православна, українська. Музика також українська, хоч хор співає по-російському. Та ще й з гострим білогвардійським акцентом. Та в цю православну українську церкву валом валять не тільки польські католицькі пани (в т. ч. й панночка, у яку закоханий Андрій), а навіть і всякі польські єзуїти та інші капуцини в рижих халатах, підперезаних мотузками. Режисер не поцікавився навіть виглядом української церкви й польського костьолу.

Тарасові сини за Гоголем вчились не в єзуїтській колегії (навіть творці фільму пишуть у своїх поясненнях, що дія відбувається 400 років тому), але режисер їх віддає в науку до єзуїтів. Навчання починається з бійки з бурсаками. Андрій і Остап б'ються по-геройському, дають собі раду з бурсаками, але попадають у руки манахів. Ті ж негайно кладуть їх на лаву і по-звірячому шмагають нагайками по спині, заклинаючи при цім, що українські степи мусять стати польськими, католицькими.

Правда, діти деяких українських козаків і

панів інколи вчилися (звичайно пізніш) в єзуїтських колегіях. Але єзуїти їх не катували, бо хто б то їм дозволив таке, а навертали їх на своє улесливістю, найкращим ставленням, ніколи не виявляли своєї мети — окатоличення й ополячення України. Ще й досі в Україні збереглося прислів'я: «Улесливий, як єзуїт». Отже й ця сцена — історичний і мистецький фальш від початку й до кінця.

РЕЖИСЕР І АРТИСТИ. На мою скромну думку, режисер — партач від початку й до кінця. Наприклад, він «застрикнув» Тарасові Бульбі якийсь «елексир молодости»: не старіється чоловік і все. Народився в нього синок — Тарас молодий; повернулися сини з Академії — молодий; пішли на Січ, воюють, а Тарас і далі однаковий, навіть одяг той самий, а не тільки обличчя. Хіба це не кпини з глядача і з себе самого? Хіба це режисер, що навіть і таких речей урахувати не вміє? Взагалі режисерської руки не видно у фільмі. Хіба в тому, що поставив артистів на їх місця.

Ролю Тараса виконує відомий Юл Бринер, якого навіть дехто з українців вважає талановитим. Я, вибачайте, ні. Він зовсім не володіє мистецтвом перевтілювання. Хіба це артист? Я бачив його в кількох фільмах, але він у кожній ролі однаковий. Це властиве величезній більшості голлівудських кіноартистів: вони, як правило, однакові в ролях американського ковбоя, капіталіста, єгипетського фараона, аргентінського ґаучоса, польського шляхтича, українського полковника. Правда, вони володіють одним із засобів американського кіномистецтва, якого ніколи не опанують українські артисти: вони дуже ловко б'ють жінок по обличчю. Дуже вправно, бистро, обома руками по обох щоках (раз-два, раз-два!), а тоді, після цієї «артилерійської підготовки», «темпераментно» кидають жінку на ліжко (якщо ліжка під рукою нема, то можуть бути зарослі кукурудзи), кадр переривається, а потім глядач бачить тільки два вдоволені обличчя — героя й героїні «темпераментного роману», що самовдоволено посміхаються. Ще б пак!

Ролю Андрія виконує відомий Тоні Куртіс, ролю польки — нова «зірка» Кристін Кауфман, австрійка. У її обличчі ще часом щось можна побачити, відчути. В обличчі ж Андрія-Куртіса — нічого. Взагалі всі обличчя мертві, наче витесані з дерева, і, по закінченні фільма, людина може вигукнути:

— Покажіть мені людське обличчя, з якого б просвічувалась радість і горе, яке б віддало великі людські почуття!

Хто читав Гоголевого «Тараса Бульбу», той ніколи не забуде образу матері. Особливо впадає в око материне прощання з синами, коли Тарас веде їх на Січ, зокрема з Андрієм. У фільмі ж мати припадає більше до Тараса, ніж до синів. Тут зроблено карикатуру на українську матір, як зроблено карикатуру на Україну взагалі.

Найкращі артисти у фільмі — коні аргентінської кавалерії. Справді чудові коні і їх варто подивитись. А коней багато — понад 10 тисяч вершників бере участь у фільмі — кіннотники і ґаучоси. Їздять ті аргентінські ґаучоси чудово, а щоб глядач повірив, що вони не ґаучоси, а українські козаки, то вони хором на повному скоку репетують: «Запорож-ци-и-и! Запорож-ци-и-и!» Це їхнє «освідчення» дуже нагадує хор молодих півників (десь у серпні чи вересні): «Кукурі-ку-у-у! Кукурі-ку-у-у!»

У фільмі ніхто не ходить, а всі бігають, сується; ніхто не говорить, а всі кричать; ніхто не їсть і не п'є, а, вибачайте за точний вираз, усі жеруть і хлещуть. Все це виглядає гидко й бридко.

Брутальність починається з самого початку: б'ються навкулачки, рубаються шаблями, б'ють нагайками. Тарас раптово, по-ковбойському, вихвачує шаблю й відрубує польському князеві руку, яку той простягнув перед ним. Режисер не має, звичайно, уяви, що в українців ще й досі існує прислів'я: «Козак ззаду не нападає».

Знаю наперед, що мені закинуть: «Чого ж ти хочеш? Щоб тобі американці зробили український фільм?» Ні, я того не хочу. Але я хочу, щоб мені американці зробили культурний фільм, бо я за нього плачу гроші. До речі, наставлення до українців у фільмі прихильне: вони борці за свою волю, землю, вони відважні, хоробрі. Поляки ж навпаки: загарбники, імперіялісти, боягузи. За те їх козаки б'ють усюди й завжди.

Чи можна й варто дивитись на цей фільм? А чому ж би й ні? Хоч би для того, щоб переконатись, що американці безсилі зробити історичний фільм, що вони безмежно ледачі, тупі, до безтями самозакохані й «самовистачальні» («Оберну весь мир — навіть «Тараса Бульбу»! — на свій манір»), нехтують історією, побутом, зневажають автора твору. Наприклад, ролю Остапа у фільмі виконує Андрій, бо герой (по-американському) мусить бути героєм від початку й до кінця. А що Андрій у Гоголя ніжний, чутливий, взагалі «мамин синок», що психологічно умотивовує його зраду батька-матері, брата, свого народу, то це голівудських «мистців» не турбує. Складається враження, що режисер і не читав повісти Гоголя. Остап у фільмі взагалі зайвий і існує тільки тому, що за Гоголем у Тараса було два сини, а не один.

Ось доказ ледарства і самовдоволеної самовистачальности голлівудських «мистців». Я вже згадував кукурудзу. Це не дрібниця, а свідоцтво, що американці навіть не знають, коли відкрито Америку, коли до Америки приїхали европейці, коли в Европі появились такі культури, як тютюн, картопля, курурудза, на які перешкоди натрапляла не тільки культура тютюну, а навіть такої невинної й улюбленої тепер у цілому світі рослини, як картопля, коли появилася культура картоплі й кукурудзи в Україні. Є сьогодні кукурудза в Україні? Є. То чому її не було там 400 чи й 1400 літ тому? Чого можна сподіватися від мистця, якщо він не знає географії й історії світу навіть в обсязі програми середньої школи?

Це все стосується й рецензентів з українського радіо й тижневиків. Тільки «Новий Шлях» (рецензія В. Софронова-Левицького) правильно оцінив фільм. До речі, англомовні американські й канадські рецензенти фільм оцінили гостро-негативно — не лишили на ньому живого місця.

Але непоправна шкода в тому, що ці рецензенти також знають історію й географію так само, як і голлівудські «мистці», тому примітивізм і дикість виробників фільму вони приписали українській нації: винна завжди невістка... А якщо її в час злочину не було дома, то винна її спідниця, що висить на кілку...

Завдяки примітивним рецензіям у тижневиках і радіо з американського фільму «Тарас Бульба» зроблено українське національне свято. Як входите у фойє гарного кінотеатру «Одеон», то перше, що впадає у ваше око, це дуже милі й симпатичні хлопчик і дівчинка в гарних українських одягах, що стоять при вході в залю. Здається, що входиш у храм української культури. Виходячи ж з фільму, паленієш від сорому і проймаєшся жалем до тих бідних дітей, яких поставили тут на посміховисько, на доказ наївности української еміґрації.

Виникає ще одне питання: як же бути з дітьми — брати їх з собою на фільм, чи ні? Якщо хочете, щоб ваші діти думали про українських козаків як про примітивних, грубих, некультурних людей, якщо хочете, щоб вони не знали українського танцю, музики, будов, одягу, характеру, навіть краєвиду, то беріть їх з собою.

Цікавий деталь: в одній українській школі в Торонті вчителька, замість вчити дітей читати й писати, цілу годину умовляла їх на йти на концерт Дмитра Гнатюка. Покищо я ще не виявив школи, у якій би бодай пояснили дітям, що в голлівудському «Тарасі Бульбі» не відповідає правді, щоб хоч трохи унешкодити його поганий вплив на наших дітей. А наші тижневики й радіо навіть не піддали цієї думки нашій громаді... Якщо малі вимоги у звичайного глядача — погано; якщо вони малі у рецензентів і редакторів — трагічно. Бо ж хто тоді глядача виховуватиме?

Висновок простий: «Тарас Бульба» — фільм некультурний, примітивний, а раз так, то від початку й до кінця шкідливий.

АМЕРИКАНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК «НЬЮЗВІК» ПРО «ТАРАСА БУЛЬБУ»

Подаємо уривки з рецензії

«З темряви польської історії — а польська історія є вся здебільша темна — Микола Гоголь вишпортав найнеймовірнішого героя: Тараса Бульбу, який молотить себе кулаками в груди, незвичайну потвору, що дудлить горілку, козацького ватажка, що ледве чи розумніший від свого коня». «Тема боротьби за волю українських козаків послужила тепер очевидячки тільки вимівкою для жахливого садистичного спектаклю, так як воно було теж в історії — вимівкою для варварства».

«Фільм не йде ще навіть п'яти хвилин, як уже Тарас (Юл Бринер) одним махом відрубує руку польському обманцеві князеві Григорієві. Два виплодки Тарасові йдуть до школи, де монахи періщать їх нагайками, а пізніше одного дня місцева шляхта нападає гурмою на Андрія і хоче його каструвати. Андрій і його брат Остап втікають до батька, який вітає їх ведмежими обіймами, і кидає Андрія в колодязь, на зважаючи, що він поранений. Лікування варте справжньої народньої медицини: Тарас поливає ціле рам'я Андрія горілкою і запалює її».

«Оргії, битви, зрада, мордування, любов, війна, ненависть, жертя й пиятика — усе це має огидний неандертальський посмак».

Канадське видання «Тайму» пише майже так само.

ЧЕРГОВА ВИСТАВКА ДЕРЖАВНОЇ КАНАДСЬКОЇ АКАДЕМІЇ МИСТЕЦТВ

11 січня ц. р. в Мистецькій ґалерії Торонта відкрилася 83-тя річна виставка, яка продовжуватиметься аж до 10 лютого, після того буде перенесена до інших міст Канади.

На виставці показано 123 твори, в тім числі олійні, акварельні, скульптурні та архітектура.

З українців участь бере тільки Леонід Молодожанин (Лео Мол), з праць якого показано два скульптурні портрети в бронзі (каталогові номери 95 і 96).

Леонід Молодожанин, відомий уже нашим читачам, є одним з провідних скульптурів Канади. На конкурсі пам'ятника Тарасові Шевченка у Вінніпезі він одержав другу нагороду, а на міжнародньому конкурсі на проєкт пам'ятника у Вашінґтоні — першу нагороду і за його проєктом скоро розпочнеться будова цього пам'ятника. Мистецька громадськість Канади дуже вдоволена з його перемоги на конкурсі на пам'ятник Шевченкові у США. Канадська преса відзначає, що це перша перемога канадського мистця на міжнародньому конкурсі. Авторитет Леоніда Молодожанина після цього зріс ще більше. Як відомо, у конкурсі на пам'ятник Тарасові Шевченкові брали участь мистці з багатьох країн світу, тому він вважається міжнароднім.

Купіть ці книжки!

1. Олена Курило, "УВАГИ ДО СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ".

Про цю книгу див. у "Нових Днях" за листопад 1960 р. на стор. 23.

Ціна її: для передплатників "Нових Днів" — 2.00 дол., а для всіх інших — 2.50 дол.

2. **"НОВИЙ ОБРІЙ"**, ч. 2, альманах, присвячений 10-річчю масового українського поселення в Австралії.

В альманасі є багато цікавих і дуже різноманітних матеріялів.

Ціна за примірник — 1.50 доляра.

Обидві книжки замовляти в "Нових Днях".

ОПРАВЛЕНІ РІЧНИКИ ЖУРНАЛІВ

"НОВІ ДНІ"

Кожен річник окремо, гарна полотняна оправа із золотим тисненням, разом 432 сторінки друку.

Ціна за річник **5.00**

Замовляти в "Нових Днях"

Павло СТЕП

Нещадний змаг

(Уривок із поеми «Попереду Дорошенко»)

Не орлів то з соколами
у бою клекоче гнів —
Дорошенко з сердюками,
мов той вихор, налетів!
Він з усіх ударив боків,
бо згадав минулі дні,
і звелись бої жорстокі,
кроволитні і страшні.
Гучно гуркають гармати
звідти й звідси раз-у-раз, —
хочуть мужність показати,
хто й відважний, — напоказ.
Запорожці — всі на брами
так і кинулись умить,
розбивають таранами,
починають їх палить...
Разом — турки і татари —
шаленіють з кожним днем,
стріл пускають цілі хмари,
та до того ще й з вогнем.
Підпалили й бастіони,
он горить і там, і там, —
і вихрує вперегони
вітер з димом пополам.
Чи хто в лісі заховався,
чи тікає — не втече:
на аркан уже попався, —
марно проситься з плачем...

Мури міста вже розбиті,
Дорошенко мчить крізь дим,
і, немов несамовиті,
сердюки усі за ним
так і ринули потоком
ворогам своїм на страх,
і по вулицях широких
бій почався на шаблях.
Ті кривухи, мов гадюки,
вигинаються, сичать,
відтинають махом руки,
чути зойки, всі кричать.
Один одного рубає:
не один навіки стих,
і ніхто жалю не має
ні до себе, ні до тих,
що їх конче всіх побити
ладен кожний у бою, —
не шкодує щедро лити
кров ворожу і свою...
Там орудують списами,
гаківниці десь гудуть:
без жалю і до нестями
б'ються, живлять гнів і лють.
Добувають ті мушкети,
той, прострелений, лежить,
побратима кличе: «Де ти?..
Підвестися поможи...»
Ось і ніч — не спочивають
(це не бій — гірський потік!),
по хатах уже шукають,
хто сховався, з бою втік...

Та забракло щастя й хисту:
Самойлович бій програв,
і тікає він із міста
через річку просто вплав.
З ним недобитки тікають:
не втечеш — в полон візьмуть,
тож, що можуть, забирають,
через Тясмин всі пливуть.
Хто як може — власну шкуру
за Дніпро чимдуж несе:
боягузів бож натура —
шкура власна — над усе!
Що їм край, народ і слава
батьківщини між людей?
Ні, продасть ця твар лукава
навіть жінку і дітей!
Ці торгують, супостати,
і сумлінням теж своїм,
а що гине рідна мати —
байдуже до того їм...
Їх нітрохи не турбує,
що всихають вже сади,
що народ життя марнує,
а густий над краєм дим
не розходиться і досі,
бо то села ще горять,
що селяни голі й босі —
їм на все на те — начхать!

Що? Народ десь голодує?
Розпаношилося зло?!
Ні, щось інше їх хвилює —
зверху їхнє щоб було!
Щоб і їсти, й пити вволю,
та хрести і галуни,
за свого ж народу долю
не турбуються вони...
Ці за себе тільки дбають:
за живіт і гаманці,
тож хутенько і тікають,
як сполохані зайці...
В Сіверянщину мандрують,
аж за Десну, у ліси,
по дорозі все грабують, —
не благай і не проси!
Роздратовані й сердиті,
щоб рятунок десь знайти,
утікають, бож побиті,
мов застукані коти.

А вони ж бо так раділи,
мавши намір — панувать,
у думках уже ділили,
полк який кому зайнять...
Ще й чекали нагороди
від Москви за зрадний чин —
помагали ж два народи
«об'єднать», щоб був один.
Тож тому вони й старались
догодити москвинам:
так низесенько вклонялись,
мов раби своїм панам...

А тепер ганьба і сором
перед ними вже біжать,
і Москва на них з докором
гляне й буде висмівать.
За старання ж — не віддячить,
ані шеляга не дасть,
тож, тікаючи, і плачуть:
де взялась така напасть?
Дорошенко — чи ж не клятий! —
бач, покликав сам невір...

Щоб одним гетьманом стати —
люд запродав у ясир!..
І розбив їх, невблаганний,
клятий цей, мовляв, Петро,
з їхнім блазненським гетьманом,
відібрав таке добро, —
Чигирин, стару столицю,
так прославлену в піснях,
що їм снилась, як Жар-птиця,
в чарівних барвистих снах.

ВІДГУКИ ПРЕСИ НА ПІДРУЧНИК „ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ"

Місячник «Євангельська Правда» (Торонто, січень, 1962) подає таку нотатку про цей підручник:

ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Вийшла друком Фізична Географія України Петра Волиняка. Цей підручник для українських шкіл задовольняє потребу, яка відчувалась від довшого часу. Матеріял добре укладений і пристосований для шкільної молоді на еміґрації. В книжці є багато ілюстрацій і образів. Книжку видало видавництво «Нові Дні», Торонто.

Тижневик «Українські Вісті» (Едмонтон, Канада, 8. 11. 1962) пише:

Петро Волиняк. ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ. Торонто, в-во «Нові дні», 1962, стор. 96. Ціна 1.60 дол.

Цей новий підручник, призначений для українських еміґраційних шкіл, здається нам добре складеним. Виданий він досить гарно, хоч не обійшлось без коректорських недоглядів.

Автор обіцяє видати ще окремий більший підручник про «Господарство і культуру України».

Велику рецензію друкує тижневик «Український Голос» (Вінніпеґ, Канада, 23 січня 1963 р.). Рецензію написав проф. В. Іванис, голова Шкільної Ради українських православних шкіл на Сході Канади. Подаємо уривки з неї (без жадних змін і поправок):

НОВА ІНФОРМАТИВНА КНИЖКА ПРО УКРАЇНУ

Петро Волиняк. Фізична географія України. Видавництво «Нові Дні». Торонто, 1962.

Ця книжка щойно з'явилася. Вона складена за таким змістом: «Україна — земля наших батьків. Географічне розташування України. Кордони України. Геологічні зміни на Землі. Геологічні ери. Геологічні зміни та їх сліди на території України. Поверхня. Корисні копалини. Підсоння (клімат) України. Зовнішні та внутрішні води. Грунти. Рослинність. Тваринний світ. Межі природних зон та областей. Населення. Від Видавництва. Книжка має 96 сторін. Ціна $1.60. В мистецькій обкладинці.

Книжка, як зазначено Видавництвом, написана для учнів еміґраційних шкіл. Автор підручника добре ознайомлений з програмами еміґрантських шкіл (дво-годинних, чи 10-годинних тижнево). Підручник є компіляцією, але з поважно дібраним матеріялом. Книжка написана й видана дбайливо, з багатьма ілюстраціями, хоч не цілком чітких, з належною коректурою (майже без помилок).

Як зазначує сам автор (ст. 94), він написав цей підручник з певним запасом матеріялу, щоб учителеві можна було й випустити для слабших школярів. Щоб допомогти орієнтуванню учителя, книжка видрукована двома шрифтами: нормальним, ніби то обов'язковим для навчання, й петитом, від якого учнів, при потребі, можна й звільняти. Однак петит буде допоміжним для самих учителів — вони могтимуть з нього скористати, щоб собі пригадати призабуте.

Автор зазначив також, що у крайньому разі для учнів можна робити скорочення, випускаючи, скажімо, геологічну історію, ґрунти тощо. Мова підручника легка (короткими реченнями), літературна, без провінціялізмів. Дуже цінними в підручнику є контрольні запити після закінчених розділів. Учень може сам себе проконтролювати.

Такий підручник з користю читатимуть і учителі, що глибше й уважніше ставляться до української проблеми взагалі. В ньому (підручнику) прочитають і порівняння України з іншими державами в Европі за територією й населенням. У підручнику наведений національний склад УРСР та розпорошення українців по різних псевдо-республіках СРСР, де відбувається неминуча асиміляція (русифікація), якщо не батьків, то їх дітей.

Як усякий людський твір, підручник має деякі недоліки. На головніших з них ми хотіли б зупинитися...

Далі рецензент відзначає неточності у визначенні східніх етнографічних кордонів України, докладно описуючи їх, відзначає також деякі неточності в описах корисних копалин, домагається повнішого опису рік Кубанщини:

Говорячи про ріку Кубань (ст. 66), треба назвати й великі притоки (Уруп, Великий і Малий Зеленчуки), а не тільки Лабу й Білу. Між степовими рікамим Кубані, крім Єї й Бейсуга, слід згадати Чолбас, Кирпилі, Качати, які творять великі лимани й плавні. Кубань впадає не тільки в Озівське, а має рукав і в Чорне море.

Закінчується рецензія так:

Такі наші завваги, які слід використати при другому накладі. Можна б ще побажати, що вар-

то в другому виданні додати більшу етнографічну карту (бодай на дві сторінки) і з кордонами УРСР, щоб учні легко схоплювали загарбані сусідами великі терени з українською людністю.

Поза цими дрібними заввагами, фізична географія Петра Волиняка є найкращою, які доводилось бачити видані еміґрантами. Ця книжка мусіла б стати підставовою географією на курсах українознавства.

В. Іванис

Сердечно дякуємо проф. В. Іванисові за завваги й поради. У післяслові від видавництва, автор підручника вказав джерела, якими він користувався, складаючи підручник з фізичної географії України. Щодо етнографічних кордонів (особливо на півночі і сході України), то автор обіцяє перевірити якість використаних джерел і виправити всі недоліки. Постарається також додати до підручника схематичну карту етнографічних кордонів України і державних кордонів УРСР.

З Австралії видавництво одержало таку вістку:

«Українська Центральна Шкільна Рада Австралії прийняла до вжитку Ваш підручник з географії, а 3-ій з'їзд українських вчителів Австралії цю постанову схвалив».

ПОМЕР ХОМА СЕМЕНОВИЧ РЯБОКІНЬ

3 січня 1963 р., несподівано в час праці в Міннесотському університеті, США, помер професор Хома Семенович Рябокінь.

Покійний народився 19 жовтня 1897 р. (за новим стилем) в с. Лисичій на Полтавщині в родині бідного селянина. Початкову освіту здобув у рідному селі. Середню й вищу освіту здобув у Полтаві й Харкові. Пізніше наполегливою працею добився наукових звань і ступенів. Працював як лектор вищої математики в Харківському університеті та в деяких інститутах. Викладав українською мовою. Був двічі заарештований і просидів у харківських в'язницях більше трьох років, але якимсь чудом уникнув заслання.

На еміґрації в Німеччині був директором української гімназії в Ганновері. Багато його учнів перебуває тепер в США. Приїхавши до США, два роки працював на фізичній роботі в Анкер госпиталі, а потім на науковій роботі в Міннесотському Університеті на аеронавтичному відділі. Там же й помер несподівано в час праці 3 січня 1963 р.

Хома Семенович Рябокінь написав кілька наукових праць з вищої математики. Одночасно він написав кілька науково-популярних праць, деякі з яких друкувалися в "Нових Днях" та інших еміґраційних виданнях.

Осиротив дружину, дочку, сина та кілька осіб дальшої родини.

Вічна Йому пам'ять!

ПРОЩАЛЬНЕ СЛОВО Д. Ф. СОЛОВ'Я НАД МОГИЛОЮ ХОМИ СЕМЕНОВИЧА РЯБОКОНЯ

(8 січня 1963 р.)

Мій життьовий шлях уперше перетнувся з Твоїм 47 років тому в солдатській касарні 235 зап. піхоти. полку м. Озова. І та касарня, на жаль, стала потім, після коротких місяців української волі, символом усього дальшого нашого життя на нашій знедоленій Батьківщині.

Ти був тоді селянський хлопець, допризивник, повний молодечої енергії й потягу до знань. Ще й тепер пригадую, як Ти, у рідкі хвилини відпочинку від муштри, коли стомлені солдати лягали на відпочинок, прибігав до мене з шкільним підручником з аритметики і прохав допомагати Тобі у розв'язуванні задач.

Аж ось на весні 1917 р. почалася революція. Пробудився до нового життя й пригнічений Український Народ. Ми, його молоді сини, заснували Українську Солдатську Громаду Озовського Гарнізону. І Ти був учасником її.

Після демобілізації армії на початку 1918 р. Ти з'явився в Полтаві, кинувся вчитися в українській школі для дорослих, що її заснували нечисленні тоді українські інтеліґенти-ентузіясти. Непересічна талановитість і потяг до знань — дали Тобі, напівбосому, напівголому й напівголодному, можливість у короткий час подолати всі труднощі науки, вступити до Полтавського Інституту Народньої Освіти і закінчити його. Потім Ти прибув до Харкова, вступив до аспірантури при катедрі проф. Сінцова і її закінчив.

У Тебе був намір і бажання віддати свої сили й здібності на служіння своєму відродженому Народові на ділянці свого фаху. Та жорстокий касарняний режим аракчеївщини, що його встановили на Україні північні завойовники, знівечив мрії й поламав життя багатьом щирим і відданим синам і дочкам Українського Народу, а в т. ч. й Тобі.

Цей нелюдський режим змусив у 1943 р. масу наших людей-недобитків, а в т. ч. й Тебе з родиною, рятуючи життя, тікати з своєї Батьківщини світ-заочі. Почалося

довге й тяжке поневіряння й тиняння по чужих дорогах, шукання собі якогось притулку. А коли той притулок було знайдено, то тут — несподівано Твій життьовий шлях обірвався.

І все це відбувалося перед моїми очима.

У тяжких умовах еміграції й відірваности від Батьківщини й свого Народу багатьох нас опановував відчай та зневіра. Багатьох з нас вони отруїли духом занепаду, безнадії й цілковитої байдужости до всього, що виходить за межі вузьких особистих інтересів. Та Ти все був серед тих, що не забували про свою Батьківщину і свій Народ, і намагався не поривати з ним свого духового зв'язку й по змозі діяти в їхніх інтересах.

У своїй громадсько-національній діяльности Ти, як і всі ми, спотикався, робив огріхи. Ти не був непомильний, бо непомильних людей взагалі не буває. Але ти все ж намагався робити щось добре й громадсько-корисне в наших національних інтересах так, як ти це розумів.

Наша національна праця в еміграційних умовах, на жаль, повна хаосу, неузгоджености і суперечностей. Вона недостатня й мала. Але все ж в цілому, в остаточному своєму висліді, вона не даремна і не пропаща для нашого Народу навіть у своїй недостатности. Ніщо бо в світі не зникає безслідно. І я вірю, що ця діяльність української еміграції, кінець-кінцем, принесе якусь користь нашому Народові у його боротьбі за остаточне визволення із тяжкого касарняного режиму завойовників. І серед тої еміграційної праці не зникне краплина й Твоїх зусиль.

Прощай, Друже! Спи спокійно, і нехай легкою буде Тобі ця гостинна земля Вашінґтона.

Олександер **Ільченко** розшукує дядька Григорія Матвієвича Базалицького з Немирова. Хто б знав місце його перебування, прошу повідомити редакцію "Нових Днів".

ДЕНЬ САМОСТІЙНОСТИ І СОБОРНОСТИ В ТОРОНТІ

Українці у вільному світі в січні відзначали 45-річчя Четвертого Універсалу Української Центральної Ради, яким проголошено самостійність України. Святкування у всіх закутинах світу. У Торонті в день проголошення самостійности на будинку міської ради вивішено український національний прапор. Самі святкування відбувалися два дні: 26 і 27 січня.

26 січня в готелі Реджинсі Таверс відбувся бенкет, у якому взяли участь коло трьохсот осіб, в т. числі федеральні й провінційні міністри, посли, голова міста, єпископи українських церков тощо. Головну промову сказав міністер закордонних справ Канади п. Говард Ґрін, який привітав українців з нагоди 45-ліття проголошення самостійности від уряду Канади, висловив признання півмільйоновій українській спільноті в Канаді за її великий вклад у розбудову Канади. Особливо відзначив, що українці вміють і хочуть зберігати свої традиції й культуру. Міністер вважає це доброю прикметою, бо не можна бути якісним канадцем, якщо не шануєш своїх традицій.

Далі міністер Г. Ґріи говорив про заходи Канади в ділянці поборювання російського імперіялізму, про перешкоди у здійсненні заходів прем'єра Канади п. Дж. Діфенбейкера в цьому напрямку. Канада й далі продовжуватиме ці заходи в ОН, але трудність у тім, що на 110 членів ОН більшість становлять афро-азійські держави, які заняті своїми справами і часто-густо йдуть за більшовицькою пропаґандою, яка жонґлює ґаслами проти західнього колоніялізму. Але Канада й далі ставитиме ці проблеми перед очі світу, продовжуватиме боротьбу за звільнення поневолених Росією народів.

Від імені уряду Онтаріо вітав присутніх міністер Іван Яремко. Також тепло вітали міністер пров. уряду А. Ґросман і посол з опозиційної (ліберальної) партії Енді Томпсон, який вітав українців і від лідера опозиції Л. Пірсона. Від міста вітав українців мейор Д. Самервилл. На бенкеті були також генеральні консули США, Литви, Естонії та інших. Бенкет розпочав архиєпископ Михаїл молитвою, а закінчив (також молитвою) єпископ Ісидор. Керував бенкетом д-р П. Охітва.

27-о січня в залі Месей Гол відбувся концерт, головним промовцем на якому був прем'єр Онтаріо Джон Робартс. Крім прем'єра провінції на концерті були присутні міністер пров. уряду Іван Яремко з дружиною, міністер А. Ґросман з дружиною, лідер НДПартії в Онтаріо п. МекДоналд, посол до федерального парляменту п. С. Гайдаш (поляк), представники міста — контролери В. Деннісон та Ф. Орліф, литовський консул п. Жмудзінас, представники поневолених Росією народів та чисельна українська громада (коло трьох тисяч осіб).

Концерт розпочато королівським гимном, а закінчено українським.

„Ісидоризм у Римській Церкві"

написав

Михайло Стечишин

Ця нововидана книжка — дійсно рідкісна праця не тільки в українській науковій літературі, але й також серед православних публікацій взагалі.

Це перша велика праця в православній літературі, у якій висвітлено фальшування документів в історії Римської Церкви — фальшування, що створило собою цілу систему.

Тому що римські фальсифікати мають відношення й до справ Православної Віри й тому, що у православній літературі досі не було справи цих фальшувань порушено систематично й принципово, книжка **"Ісидоризм у Римській Церкві"** необхідна кожному, — не лише духовному, але й світському, хто цікавиться справами церковної політики.

Згадана праця основана головно на католицьких джерелах. Її головний матеріял — про т. зв. "Ісидорові Декреталії", чи Ісидора-самозванця, а останній розділ про папіссу (жінку) Івана VIII.

На доброму папері, 376 стор. друку, з додатком світлини жінки-папи і фотокопій листів лже-пап.

Ціна $4.00.

Адреса замовлень:

Consistory Church Goods Supply,
7 St. Johns Ave., Winnipeg 4, Man., Canada

Відкрив концерт голова КУК д-р М. Мицик. Повний текст 4-го Універсалу прочитав артист Ю. Поченюк. промову українською мовою сказав голова президії УНО М. Плав'юк, головного промовця, дост. прем'єра провінції Онтаріо, представив міністер Ів. Яремко.

Пан Дж. Робартс відзначив ідейність українців, які й досі не забувають своєї волі й досі борються з російськими комуністичними окупантами. Він запевнив, що поруч з українським народом у його змаганнях за волю стоїть весь канадський народ. Доказом цього є виступ прем'єра Канади Дж. Діфенбейкера в ОН в 1960. Далі прем'єр провінції відзначив вітальну силу української нації, зазначив, що з півмільйона українців Канади 27% їх живе в Онтаріо, українці мають великі здобутки у всіх ділянках канадського життя, їх вклад у розбудову Канади викликає захоплення.

У концерті взяли участь: чоловічий хор СУМ "Прометей" під управою Юрія Головка, артисти — Ю. Поченюк, Стефа Фодчук, С. Жовнір, Мих. Голинський, В. Тисяк, З. Лавришин, Люба Жук, Ю. Бельський. Закінчено концерт цікаво задуманим й добре виконанним монтажем, у якому взяла участь молодь кількох юнацьких організацій з прапорами. Тексти читав Ю. Бельський, колективна деклямація молоді. Закінчено монтаж співом національного гимну, який співав хор, молодь на сцені і вся заля.

Святкування були масові, зорганізовані добре, все обдумано. Ми цими святкуваннями здобули чималих політичних успіхів між іншими національними групами Канади. Невірн наші мали змогу ще раз переконатися, що ми в Канаді щось варті. Все це добре, але...

Пан М. Плав'юк у своїй доповіді висловився, що творці 4-го Універсалу не повинні підлягати жодній критиці. Думка цікава. І правдива. Наше діло не критикувати творців нашої самостійности, а продовжувати справу, яку вони почали. Я захоплений паном Плав'юком. Але навіть п. Плав'юк, людина з його оточення досить передова, не насмілився згадати творців 4-го Універсалу, творців нашої держави, бо і В. Винниченко — голова ради міністрів і людина, що власною рукою цей прекрасний, як мрія, державний документ написала, — і академік Михайло Грушевський, якого ціла нація наша в ті роки інакше не звала, як "батько Грушевський", який очолював УЦРаду, від імені якої 4-ий Універсал написано — для частини еміграції є не що інше, як... "вороги народу", "московські ступайки" і т. п. Тому 45-річчя 4-го Універсалу врочисто святкуємо, а імеи творців його не згадуємо...

Друге. Відзначаємо 45-ліття збройної боротьби за державу (В Універсалі сказано, що Совєтська Росія проголосила нам війну, зроблено заклик до всенародньої оборонної війни з ворогом, що намагається окупувати Україну). Для всіх самозрозуміло, що на таких святкуваннях найбільші почесті віддають ветеранам, якщо вони є в даній громаді, себто людям, які воювали за справу, ювілей якої сьогодні святкується. Так було, є й буде у цілому світі. Але ця норма доброї поведінки не зобов'язує українську еміграцію, вірніш ту її голосну частину, яка стоїть зверху. Напр., на бенкеті за почесним столом не було жодного ветерана. На бенкеті їх і не згадано навіть...

На концерті їх згадано, голова КУК навіть закликав устати і дехто з ветеранів нашої визвольної війни навіть і встав... Уявіть собі, що хтось і в долоні плескав при цьому "врочистому акті"! Але всі перші ряди були резервовані для "начальства" і їх жінок, ветеранам дали 4-ий ряд і далі. Ніхто їх по імені не назвав, ніхто про них не подбав. А серед нас же є генерали, є бойові й штабові полковники, сотники, хорунжі, рядові вояки, багато їх з кількома ранами, інвалідн. Це люди, які внесли на своїх плечах весь тягар чотирирічної безжальної громадянської війни.

Врешті, між нами є заслужений професор Василь Іванас, головний отаман Кубанщини в той час (фактично президент Кубанської Української Республіки), тієї самої Кубанщини, за яку еміграція так "уболівас" й тепер, а чи хто згадав його на цих святкуваннях? Мало того: я не чув за два дні святкувань навіть іменн Симона Петлюри... Нашу революцію, нашу державність, врешті, нашу націю ми самі перетворюємо в безлику і в безіменну збираниву. Симпатично, правда?

Я ані ветеран, ані тим більше голова Ради Міністрів УНР, чи голова УЦРади — собі почестей не домагаюсь. Тому мені вільно говорити в цій справі на повен голос. Я вважаю, що пора покласти цьому всьому край. До "верхів" не звертаюсь (Безнадійна справа — я вже не раз писав про це), але люди "з низу" мусять примусити своїх керівників шанувати творців нашої історії. Інакше ми програємо.

Це не місцевий випадок. Ось у минулому році УККА "принципово" не запросив на конґрес українців США президента УНР в екзилі д-ра С. Витвицького, в той час, як з найбільшими почестями вітав представників екзильних урядів інших народів. Чи громадськість розуміє весь жах такого "поступования"?..

Звичайно, одержу чергову партію ворогів, одержу за це цілу купу непримемностей, але звернути увагу еміґрації на це мушу. Я хочу дожити до часу, щоб я міг велике слово націоналіст вживати без лапок і бути певним, що я зробив чесний вчинок.

П. ВОЛИНЯК

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНІЙ ХОР ЇДЕ ДО КАНАДИ

Як повідомляє українська комуністична преса, посол СРСР у Канаді А. Арутюняи повідомив, що до Канади приїде Український Народній Хор під мистецьким керівництвом Г. Верьовки.

Це один з кращих хорів світу. Пару років тому він виступав у Брюсселі, Бельгія, на світовій виставці і там здобув величезних успіхів. Репертуар хору: пісні, музика, танки. У Канаді хор гостюватиме цілий місяць. Прибуде хор в порядку культурного обміну між Канадою та СРСР. Хоч Україна і "самостійна" держава, яка за конституцією має навіть право виходу із складу СРСР, але права вислати свій хор у Канаду не має: це робиться через Москву і її посольства...

З ВЕЧОРІВ "КОЗУБА"

Доповідь Лідн Палій на тему "Примітивні племена та їх культура" відбулася в п'ятницю 11 січня. На вечорі було понад 30 осіб, в тім числі і відомий археолог д-р Я. Пастернак, який дуже похвально висловився про зміст доповіді.

18 січня, через Водохреща, вечір "Козуба" не відбувся.

У п'ятницю 25 січня в "Козубі" відбулось обговорення фільму "Тарас Бульба". Було зачитано цілий ряд рецензій з українських та англомовних часописів США й Канади, а по тому почалось обговорення, яке ані дуже

вдалим, ані солідним назвати навряд чи вдасться. Думки, як і треба було передбачати, були поділені: одні вважали фільм добрим (таких було більше), інші — невдалим і шкідливим для нас. Більшість вважала, що оскільки фільм зробили американці, то їм треба дати якусь "знижку", бо вони "всього не знають так, як це знаємо ми".

У п'ятницю 1 лютого "Козуб" улаштував огляд новин з літератури, малярства, музики, театру. Інформації подали кілька осіб.

Заплянованї вечори "Козуба":

у п'ятницю 8 лютого відбудеться доповідь Б. Олександрова на тему "До проблеми теорії літератури",

на п'ятницю 15 лютого програма на час писання цієї нотатки ще не усталена, але вечір відбудеться напевно,

у п'ятницю 22 лютого відбудеться концерт фортепіянової музики: виступить (з повним концертом) відома козубівцям піяністка Тетяна Ткаченко (Прушинська),

у п'ятницю 1 березня відбудеться вечір Докії Гуменної, яка приїздить з Нью-Йорку.

ЛІБЕРАЛИ АКТИВІЗУЮТЬСЯ

28 січня відбулися ліберальні номінаційні збори виборчої округи Давенпорт-Доверкоурт. На цих зборах було коло 150 осіб, в тім числі й редактори "Нового Шляху", "Батьківщини", "Вільного Слова", "Нових Днів". Головним промовцем був ліберальний посол Пол Мартін з Оттави, колишній міністер народнього здоров'я в ліберальному уряді, промовляли також кандидати на майбутніх виборах: відомий канадський економіст Валтер Ґордон — посол до федерального парляменту, та Енді Томпсон — посол до провінційного парляменту. Збори одноголосно обрали цих визначних ліберальних діячів кандидатами на майбутні вибори.

п. Валтер Ґордон

Дуже темпераментну промову, скеровану головним чином проти прем'єра Канади п. Джона Діфенбейкера і міністра оборони п. Гаркнеса, висолосив п. Пол Мартін. Це була злива обвинувачень, головним чином за зволікання уряду прийняти від США атомову зброю.

Перед зборами відбулася пресова конференція в ресторані Дафферин Плаза, на якій на запитання редакторів етнічної преси відповідали Енді Томпсон, Волтер Ґордон та ліберальний посол у федеральному парламенті Пол Геліер. З визначніших лібералів-українців на пресконференції і номінаційних зборах були д-р Йосип Бойко та Маршал Романюк.

п. Енді Томпсон

Пару днів перед цими зборами в готелі Роял Йорк відбулася ліберальна конференція, на якій обговорено пляни виборчої компанії в Онтаріо. Тут обговорено цілий ряд питань: справа охорони здоров'я, кредити для муніципалів, створення ради економічного розвитку, справи судів, поліції і т. д.

Петре Кузьмовичу!

Прочитавши гарну статтю пані Л. Коваленко про Т. Осьмачку, я вирішив подати до загального відома таке:

Т. Осьмачка, перебуваючи в Монтреалі (Канада), 8 грудня 1954 р. відвідав канадську радіовисильню СіБіСі, де мав інтерв'ю й прочитав кілька своїх творів для радіослухачів в Україні. Опісля працівники радіо записали цей виступ на пластинку й подарували поетові.

Тому що Т. Осьмачка всюди жив "зайцем", він залишив пластинку в мене, щоб я її переховав певний час. Пройшли роки, а Осьмачка вже по неї ніколи й не прийшов...

Пластинка гарно виготовлена, довгограюча. Боюсь, що це, мабуть, чи не єдиний звукозапис, що залишився по смерти поета. Твори, які поет особисто читає, такі: "Розумний", "Філософ" і "Сінце". Між іншим, в інтерв'ю поет каже, що "Старшого Бояриня" і "Пляи до двору" він доробив уже аж у Канаді, бо ці твори "вийшли в першому виданні недороблениии".

Тому, що поет не дарував мені згаданої пластинки, але дав на переховок, то я не можу претендувати на власність. Думаю, вона належить, усім, хто любив і шанував поета, а зокрема поетовій рідні в Україні. Тому хотів би почути думку чи пораду інших у цій справі.

Ф. А. ФЕДОРЕНКО, Детройт, США.

Дякую за листа. Нема найменшого сумніву: пластинку треба передати до архіву-музею УВАН у Нью-

Йорку. І передати її треба якнайскорше, але не слати поштою, а якось доручити особисто чи через певну особу. Співробітникам музею-архіву УВАН ми радили б звернутись до української секції СіБіСі в Монтреалі, можливо, що там ще дещо лишилось, що варто б зберегти в музеї.

Усім нашим читачам радимо всі вартісні речі загальнонаціонального значення передавати т і л ь к и до музею УВАН у Нью-Йорку.

Його адреса така:

Ukrainian Museum UVAN
206 West 100-th St.
New York 25, N.Y., USA

Високоповажаний Пане Редакторе!

Прочитавши в "Нових Днях" (чч. 154 і 155) Вашу статтю про концерти Дм. Гнатюка, хочу заперечити деякі Ваші твердження, у яких Ви кривдите виконавців. Бачу, що Ви так думаєте про всіх виконавців. На мій погляд, такі погляди — Ваша велика помилка.

Був я з дружиною в Нью-Йорку, там ми прослухали пластинку, яку наспівав Дмитро Гнатюк. Ми почули "Пісню про рідну матір". Ні зміст пісні, ані її мелодія нас не захопила, але нас захопив виконавець. Отож, ні поет А. Малишко, ні композитор П. Майборода, а виконавець Д. Гнатюк своїм талантом, своїм голосом, яким прекрасно володіє, його досконала інтерпретація, яка буває тільки в інтеліґентних співаків, зробив з тієї пісні шедевр. Так, пане редакторе, — шедевр.

Я далекий від каміру зменшувати поетичну вартість твору, знаю, що такі поети, як А. Малишко, М. Рильський, В. Сосюра належать до чолових поетів України. Теж і Платон Майборода належить до солідних і продуктивних композиторів. Моя дружина має з десяток його творів і серед них багато поважніших за "Пісню про рідну матір", але такого успіху, як ця, вони не мають. Чому? А тому, що в цій пісні співається про матір. про минуле і всім нам дороге дитинство, про ту ніжну материнську любов, про яку ніхто з нас не забув і ніколи не забуде, мимо того, що самі вже маємо дорослих дітей і сивиною вкриту голову. Тема матері стара, але, відколи світ існує, людина носить ту матір у своєму серці. І на той світ з собою забирає. У цьому і криється велика частина успіху ц'єї пісні у слухачів. Тим більше за умови, що цей слухач 20, а то й 50 років тому залишив по тім боці океану матір, батька, рідний край, де прожив роки дитинства та юности, де лишилась пісня колискова і... закопана пуповина.

Це одне. Друге, бувають такі актори чи співаки, що мають так звані "зовнішні зальори": елеґантний, високий, гарний, симпатичний, милий і взагалі приємної зовнішности. Дуже часто слабкенькі співаки, маючи вищезгадані естетичні зовнішні якості, "забивають" першорядних співаків. Чому? А тому, що й найпершорядніша публіка більше розуміється на естетично-зовнішніх вальорах, як на мистецтві. Є добрі, слабкі і касові співаки, які у великій ціні в антрепренерів і користуються симпатією публіки. Для прикладу згадаю, що в США є одна пані, яка співає по академіях та інших імпрезах, користується великою симпатією публіки, хоч не має музичної освіти і навіть має поважні фонетичні недомагання: у співі не вимовляє голосівок и, е, і, є, а всі ці чотири звуки заміняє якимсь невиразним одним звуком. А публіка її любить. Отже, слухачі ніколи не були й не можуть бути критичним мірилом мистецької якости виконавців.

Д. Гнатюк, як видко з Вашої статті, має всі вищезгадані естетичні зовнішні, плюс прекрасний голос, добру школу, чутливу й глибоку душу, вдало інтерпретує, прекрасні піяно, то зовсім не диво, що має успіх у слухачів. (Так, але диво, що Ви, вичисливши все це в моїй статті, починаєте свого листа твердженням, що я зробив кривду Гнатюкові! П. В.). Думаю, що і в поважних фахових музичних критиків також.

Про Гнатюкову національну свідомість, на мою думку, ще рано писати, бо нема можливости перевірити це. Одне нам треба пам'ятати: співак повертається до Києва. З войовничого українського бастіону на американській землі, та ще й за таким широким і глибоким океаном, з тлустими животами, з каделяками та з баківськими книжками всі дуже відважні і патріоти, що й казати! А як заглянете у списки жертводавців на пам'ятник Тарасові Шевченкові, то саме отих пікетувальників і отих великих "ура-патріотів", отих рекляматорів і декляраторів, у них саме й бракує.

Один мислитель сказав: "Невільники обставин ніколи не втрачають права називатися порядними людьми. А лакеїв обставин може виправдати тільки їх лакейська совість". Думаю, що в Україні і є оті невільники обставин. А тут, за океаном, у найдемократичнішій державі, без жодного тиску, хоч і не всі, але більша частина отих "лакеїв обставини": вже й другу батьківщину знайшли, громадянські папери вже маємо, вже й дітям забороняємо в хаті по-українському розмовляти, вже й самі забуваємо свою мову і вже за національністю не українці, а "американці українського походження"...

Сильвестер МІЛЯНСЬКИЙ, Нью-Гейвен, США

Друкую Вашого листа, Шановний Пане Міляньский, бо вважаю, що кожен має право на думку і слово. Та мені здається, що Ви не дуже уважно прочитали мою статтю про концерти Д. Гнатюка, бодай розділ "Тріюмф Андрія Малишка і Платона Майбороди". Про саму пісню вже говорено і я не думаю, що хтось з нас може сказати про неї щось нове. Я пригадаю тільки, що є багато пісень про матір, але не всіми люди захоплюються. І це треба мати на увазі.

Метою цього розділу моєї статті було: показати моральне падіння сучасних великих наших поетів, намагання компартії знищити їх морально і терором та нагородами примусити їх служити не своєму народові, а окупантові. Тільки час од часу деякі поети вириваються з "окупантської служби" і творять щось таке, що на довгий час лишиться у національній скарбниці. Інші ж обезсиліли вже цілком. На мою думку, прикладами тут можуть бути А. Малишко та П. Тичина. Можливо, що я й помиляюсь, — не присвоюю собі монополії на правильність, — але я сьогодні так думаю. Хай Бог простить, а люди вибачать, як казала моя баба в таких випадках, але я переконаний, що не тільки П. Тичина, а навіть і А. Малишко сьогодні не щиро вирікаються навіть Сталіна, а щоб вони засудили російські злочини над нашим народом взагалі, нема й мови. Сталіна ж вирікаються тільки тому, що це сьогодні модно й вигідно. І саме це я мав на увазі показати в цьому розділі моєї статті, а зовсім не мав наміру "зробити кривду" Гнатюкові чи якомусь іншому артистові.

Деякі читачі так це й зрозуміли. Ось, напр., п. Га-

валешка з Монтреалю прислав листа з трьома підписами, у якому пишеться й таке:

"Читаючи постійно "Нові Дні", ми, що нижче підписані, як і многі інші наші читачі, бажаємо висловити щиру, а не чемностеву вдячність Вам за Ваші статті, а особливо за останню — "Той, що зворушив людські серця".

"...Ми не тільки цілком згідні з Вашими тонкими та далекосяжними міркуваннями в напрямі політичних та суспільних завдань еміграції, а ми свідомі й того, що ці думки Ваші такі дозрілі, що спроможні зробити зворот в орієнтаціях та наставленнях. Час усім зрозуміти, що Україна може бути тільки в Україні, а всякі Іскри й Тичини — це сумні листки святої книги, що зветься "Історія України".... Нам треба перш за все цікавитись Україною, яка б вона не була, бо як занедбаємо це, то станемо самогубцями. Коли в майбутньому історія викине за борт комунізм і суспільність позбудеться ран, яких він їй завдав, не викинеш же з історії факту контакту комунізму з Україною та його спадщини. Складна це буде операція і якщо візьмуться за неї бездари з табору всезнайків з готовими заздалеідь діягнозами, то боїмось, що пацієнт не витримає...".

Олекса Огородник, Євгенія та Ю. Гавалешки

Вибачайте, що друкую тільки кілька речень з Вашого гарного й щирого листа, але... дуже він прихильний до мене, то друкувати всього не можу. Знаєте, що я охоче друкую листи, у яких мене лають, а не хвалять і дякують. Бо такі листи інколи можуть помогти знайти правильний шлях. Правда, й такі листи, як Ваш (а їх є багато), теж свідчать про те, що "Нові Дні" якщо на правильному шляху й не стоять, то десь коло нього, як кажуть, близько крутяться. І я щиро дякую за підтвердження цього. Це кожному редакторові не тільки приємне, а й помічне.

Відомий наш архітект і дослідник старого Києва, Олексій Іванович Повстенко "устругнув" отакого новорічного "вершика" (друкуємо його, як найдотепніше і найвеселіше різдвяне привітання "Новим Дням" цього року):

"Позаяк" наш Волиняк
Не кадить всім, як той дяк,
А не раз й не двічі
Різне правду ввічі
Усім отим,
Хто підпирає чужий тин,
І завжди, і взагалі
Освіжа нам Нові Дні,
То хай йому, як і торік,
І на Різдво, й на Новий Рік
Мільйон сердечніших подяк,
І щоб здоров був Волиняк!
Он як!

Анастасія та Олекса ПОВСТЕНКИ, Вашінґтон, США.

"УКРАЇНСЬКА КНИГА"

пропонує мінеральні води "НАРЗАН" та "БОРЖОМ" по 39 центів за пляшку.

Звертайтеся на адресу:

UKRAINSKA KNYHA
962 Bloor St. West, Toronto 4, Ont.
Телефон: LE 4-7551

ДЕШЕВИЙ РОЗПРОДАЖ КНИЖОК І ЖУРНАЛІВ

Т. ОСЬМАЧКА: Китиці часу (нові твори) $0.30
В. БАРКА: Хліборобський Орфей або клярнетизм . . . 0.90
Ол. БАБІЙ: Повстанці 1.35
Ів. Манило: Січ і відсіч 0.25
БАЙКАР (гумор і сатира, 104 ст.) 0.35
Пеани і кпини . . . 0.35
"ВОЛОСОЖАР" (літ.-мист. журнал, всі числа) 0.75
"ЕЛЬДОРАДО" (вибрані твори десяти українських письменників) 0.40
Грім за зорею (лірика, гумор, сатира, 1962) 1.00

Mr. I. MANYLO
P. O. Box 472
Vineland, N. J., U.S.A.

ПЕРЕДВИБОРЧІ ВІЧА КОНСЕРВАТІВ У ТОРОНТІ

23 січня відбулися передвиборчі збори консерватів одночасно у всіх 19 виборчих округах Торонта. На кожних зборах було установлено апарат телебачення і учасники зборів слухали звітну доповідь провінційного лідера консерватів і прем'єра провінції Онтаріо п. Дж. Робартса. Після того промовляв хтось з консерватів — переважно міністри, посли тощо.

Міністер А. Ґросман

У багатьох виборчих округах на цих зборах українці становили дуже поважний відсоток присутніх. У деяких округах українці керували зборами. Дуже успішні збори відбулися у окрузі Белвудс, де тепер є послом

провінційний секретар і міністер громадянства провінції українець Іван Яремко.

Дуже успішні збори відбулись також в окрузі Ст. Ендрю, де тепер послом є міністер без портфеля п. Алан Ґросман, який виголосив цікаву, насичену фактичними даними, промову. У цих зборах також взяли чисельну участь українці. До речі, міністер Алан Ґросман користується великою популярністю серед українців та інших етнічних груп.

Провінційна консервативна організація йде до чергових виборів з чималими успіхами: Онтаріо розбудовується й невпинно розвивається. Сьогодні провінція Онтаріо може бути в багатьох ділянках зразком для інших провінцій.

ПОСИЛЕНА ДОПОМОГА ДЛЯ ЛЬОКАЛЬНИХ УРЯДІВ

HON. J. W. SPOONER

Протягом останньої декади розвиток Онтаріо проходив у найвищому темпі на світі. Великий зріст нашого населення створив цілий ряд проблем, до яких належить і складне питання місцевого уряду. Всі ми бажаємо жити в добре зорганізованих спільнотах, які повинні бути привабливі, вправні та економічні. Департамент Муніципальних Справ розуміє потребу давати у більшій мірі напрямні й допомогу для муніципалітетів, щоб таким способом осягнути намічену ціль. У результаті цього наш Департамент тепер ґрунтовно переорганізовується.

Створюється Муніципальний Фінансовий Відділ, який буде вивчати й досліджувати характер і тенденції муніципальних заборгувань, муніципальних прибутків і витрат, процедури контролі муніципальних заборгувань і довгороченцеве керівництво та плянування.

До завдань Відділу Муніципальної бухгальтерії і ревізорства належатиме поширення і включення перевірки фінансових зіставлень муніципалітетів і льокальних рад та заохота до вживання стандартизованих методів бухгальтерії й ревізорства у цілій провінції.

Поширюється громадське плянування Департаменту через створення таких відділів: 1) окремий відділ регіональних студій і досліджень для постачання основних даних для плянування й розвитку місцевих громад і 2) відкриття районових бюр, які даватимуть технічну допомогу місцевим радам плянування і тим самим прискориться організація нових рад плянування в провінції.

Як Міністер Муніципальних Справ, я маю й матиму обов'язок і право провадити й контролювати цей зростаючий Департамент з єдиною метою — дати нагоду всім громадам на відповідальні льокальні уряди.

Minister of Municipal Affairs

ONTARIO

ONTARIO DEPARTMENT OF MUNICIPAL AFFAIRS

801 Bay Street, Toronto

Денисюк О., Торонто, Канада	1.50
Шанда Петро, Торонто, Канада	1.50
Соколів А., Сант Кетеринс, Канада	1.50
Боровський Є., Оттава, Канада	1.50
Рябокінь Галина, Ст. Паул, США	1.00
Нововірський Н., Нью-Йорк, США	1.00
Манило Іван, Вайнланд, США	1.00
Новохацький Яків, Чікаго, США	1.00
Николенко Д., Бостон, США	1.00
Ляшенко М., Чікаго, США	1.00
Савченко Людмила, Детройт, США	1.00
Миколаєнко А., Міннеаполіс, США	1.00
Кривуцький В., Детройт, США	1.00
Рудецький В., Чікаго, США	1.00
Берегулька А., Бостон, США	1.00
Галецький К., Бруклин, США	1.00
Шмигул Г., Сиракюзи, США	1.00
Н. Н., Міннеаполіс, США	1.00
Шумило Софія, Детройт, США	1.00
Григоряк В., Торонто, Канада	1.00
Кошиць Тетяна, Вінніпеґ, Канада	1.00
Косенко П., Валенсія, Венецуела	1.00
Зимовець О., Флинт, США	1.00
Шпаківський О., Нью-Йорк, США	1.00
Ходаченко М., Торонто, Канада	1.00
Шнурко Г., Судбури, Канада	1.00
Гринько І., Філаделфія, США	1.00
Обримба Іван, Менсфілд, США	1.00
Коваль Ол., Сиракюзи, США	1.00
Білова М., Річмонд Гілл, США	1.00
Голинський Мих., Торонто, Канада	1.00
Кормелюк Ол., Торонто, Канада	1.00
Кошман В., Ютика, США	1.00
Корженівський В., Торонто, Канада	0.50
Білошицький Д., Торонто, Канада	0.50

Сердечно дякуємо всім за допомогу, особливо за приєднання нових передплатників. Як бачимо, у січні коло ста осіб, крім своєї передплати, допомогли чимсь «Новим Дням..... Ураховуючи, що ми не робили ніяких закликів, ні прохань, можна ствердити, що багато читачів розуміють становище журналу і намагаються чимсь допомогти йому.

Щиро дякуємо!

Редакція

ОСНОВИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ГРАМОТИ

Приватні лекції рисунку, малярства та композиції для осіб різного віку дає Петро Магденко в Торонті.
Зацікавлених проситься телефонувати на LE 5-8545

MODERN HEATING

ОПАЛЕННЯ:

Водяне — Парове — Помпи
Оіл Борнери та направи.
J. KIRICHENKO
945 DUNDAS ST. W. — TORONTO, ONT.
PHONE: EM 8-6602

Найшвидша і найдешевша в Торонті
ПЕРЕВОЗКА ХАТНІХ РЕЧЕЙ І МЕБЛІВ
В разі потреби телефонуйте:
А. Максимлюк — LE 3-3724

ТРЕТІЙ З'ЇЗД УКРАЇНСЬКИХ ВЧИТЕЛІВ АВСТРАЛІЇ

25—26 грудня 1962 р. в Есендоні (коло Мельбурну, Австралія) відбувся 3-ій з'їзд українських вчителів Австралії. Серед присутніх 51 делеґат, 4 учениці дворічної школи українознавства в Саншайні, а решта — гості, представники українських організацій.

На нашому фоті: Учасники 3-го з'їзду вчителів Австралії.

Фото: І. Святківський.

Mr A.Chudiak 185
19940 Goddard Ave.
Detroit 34, Mich.

POSTAGE PAID AT TORONTO

52—16

CANADA

Більше, **ніж пів мільйона** осіб стали **канадськими громадянами** з того часу, як Закон про Канадське Громадянство став діючим у 1947 році.

У 1962 році більше 72.000 новоприбулих склали присягу на вірність та стали повновартісними членами канадського суспільства.

Щиро запрошуємо всіх новоприбулих, які були законно прийняті до цієї країни як іміґранти чотири роки і дев'ять місяців тому, **подавати заяви на канадське громадянство ТЕПЕР.**

Користуйтесь всіма правами та привілеями повноправних членів канадської нації:

— правом голосування,
— правом на канадський пашпорт,
— правом на урядову працю,
— правом повного голосу в керуванні справами вашої громади.

Формулярі для виповнення заяв на громадянство ви можете дістати від урядовця окружного або повітового суду громадянства, або від реєстратора канадського громадянства в Оттаві.

Міністер Громадянства і Іміґрації

Р. А. БЕЛЛ